

1980/81:135

Fredagen den 8 maj

Kl. 09.00

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Justerades protokollen för den 29 april.

2 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1980/81:2180 och 2181 till försvarsutskottet

3 § Skogsvårdsstyrelsernas organisation, m. m. (forts.)

Fortsattes överläggningen om jordbruksutskottets betänkande 1980/81:25.

Anf. 1 SVEN ERIC LORENTZON (m):

Fru talman! I skogsvårdslagens 1 § fastslås att skogsmarken skall skötas så, att den ger en hög och värdefull virkesavkastning. Och enligt den av riksdagen antagna målsättningen för skogsproduktionen skall denna produktion medge en årlig avverkning på omkring 75 miljoner skogskubikmeter samt vara långsiktig och uthållig. Det är dessa målsättningar och beslut som vi har att utgå från.

I den skoglida debatten framställs volymen 75 miljoner som en alltid tillgänglig och för all framtid given volym. Så är det inte. Nya beräkningar – om de är riktiga eller inte låter jag var osagt – visar att vi här i landet har en lägre tillväxt än vad vi utgick från när vi fattade beslutet om skogspolitiken. Beräkningarna visar också att avverkningarna i stort sett ligger i nivå med tillväxten. Jag vill här knyta an till vad Sven Lindberg i går inledde sitt anförande med. De förutsättningar som 1973 års skogsutredning gav för det av riksdagen antagna skogspolitiska programmet och avverkningsalternativet har inte förverkligats.

Sven Lindberg påpekade för det första de svårigheter när det gäller beståndsanläggningarna som har uppstått till följd av att vi har undandragit möjligheterna att använda effektiva preparat för behandlingen av plantor

mot snythaggar. Det drabbar beståndsanläggningarna i främst södra Sverige mycket hårt. Detta är en faktor som vi måste ta hänsyn till.

För det andra har gödslingsprogrammet inte fullföljts. För det tredje släpar dikningsprogrammet efter ganska starkt. För det fjärde beskars redan i den proposition som lades fram 1979 möjligheterna för skogsägarna i Norrland att använda contortatallen för att därigenom öka skogsproduktionen. För det femte är lövslybekämpningen ett av de allra svåraste problem som vi har att brottas med.

Vi har inte på något sätt klarat målsättningen för bekämpningen av lövsly. Och vi är mycket raskt på väg mot en lägre produktion, sämre virke och mindre virkesförråd.

Enligt massmedia lär regeringen i går ha fattat beslut om att förlänga förbudet mot spridning av kemiska bekämpningsmedel i skogsbruket. Enligt det referat som jag hörde har regeringen också för avsikt att senare lägga fram en proposition som innebär ganska starka begränsningar i användningen av kemiska medel i framtiden. Detta är, fru talman, både förvånansvärt och anmärkningsvärt, särskilt som den s. k. giftutredningen lagt fram ett i stort sett enhälligt förslag om användningen av kemiska bekämpningsmedel. Detta förslag har förordats av så tunga remissinstanser som skogsstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen, Skogsarbetareförbundet och LRF. Motiven för regeringens tveksamhet och handlande i denna fråga kan bara anas. Det skulle därför vara intressant om någon företrädare för vår nuvarande regering kunde informera om motiven.

Skogsproduktionen är basen för hela skogsnäringen. Den utveckling som nu pågår är oroande. Moderata samlingspartiet anser att det är tid att arbeta fram ett verkligt skogsvårdsprogram. Det måste omfatta en längre tidsperiod, minst tio år, och inbegripa bl. a. avveckling av glesa bestånd som ej utnyttjar markens produktionsförmåga. Det måste vidare innebära förbättrade möjligheter att anlägga ny skog, bättre beståndsvård, ökad skogsdikning och ökad gödsling.

Filip Johansson tog i går upp denna fråga och talade om profilering och utredningar. Jag håller med Filip Johansson om att skogsvårdslagen har gällt under mycket kort tid och att man därför kanske skulle vänta ytterligare och se effekterna av den. Men utvecklingen är så oroande att det är bråttom, och från moderata samlingspartiet är vi beredda att arbeta fram ett verkligt skogsvårdsprogram. Därtill fordras inga utredningar, som Filip Johansson talar om. Det handlar inte om profilering, utan vårt förslag är dikterat av en oro för den skogsutveckling som nu pågår.

För att genomföra detta skogsvårdsprogram fordras lönsamhet. Inom områden där man av olika skäl, som klimatförhållanden, otillgänglighet och liknande, inte bär föryngringskostnaderna och åtgärdskostnaderna bör det ges ett ekonomiskt stöd. Detta bör också, vilket diskuterades i går, finansieras över den ordinarie budgeten och inte som nu genom höjda skogsvårdsavgifter. De senare innebär ju i praktiken en överflyttning av kostnader från södra Sverige till norra Sverige, och det skapar problem för dem som varit aktiva och väl skött sin skog. När man går in med regleringar

och åtgärder m. m. är det genomgående så att de som har skött sin skog och tagit sitt ansvar alltid får bära kostnaderna och bördorna för dem som inte har skött sin skog.

För att man skall uppnå lönsamhet i skogsnäringen fordras en effektiv och rationell förädlingsindustri. Eftersom vi är helt beroende av världsmarknadspriserna är effektiviteten och betalningsförmågan inom industrin avgörande för skogsproduktionens lönsamhet och framtid. Bibehållandet av orationella industrier med dålig betalningsförmåga är uteslutet.

Jag vill bara erinra om ett exempel på beslut som på sikt kommer att minska betalningsförmågan och därmed bidra till sämre lönsamhet i skogsproduktionen och lägre skogsproduktion, och det är onsdagens beslut rörande Hörnefors. Sådana beslut är inte till gagn för den svenska skogsnäringen.

Lönsamhetskravet i skogsbruket måste ständigt beaktas. Detta ställer krav på förnyelse och nytänkande. En utveckling mot nya virkessortiment, t. ex. energisortiment, kan ge mer intäkter för skogsproduktionen. En sådan naturlig utveckling får inte bromsas, då den troligen på sikt leder till bättre skogsvård och högre skogsproduktion. Vi får akta oss för att gå in och reglera för mycket, utan här skall nya tankar och nya strömningar träda till.

Ett lönsamhetskrav inskrivet i skogsvårdslagen skulle bidra till denna utveckling. Härom var moderater och centerpartister ense när lagen antogs 1979. Filip Johansson talade i går om profilering. Jag vet inte om jag vill kalla det profilering. Vi var ense så sent som 1979, och då bör det väl inte vara fråga om profilering i dag.

Jag har tidigare sagt att skogsproduktionen är en mycket långsiktig hantering. De bestånd som anläggs i dag skördas i södra Sverige om tre eller fyra ärgenerationer och i norra Sverige efter ännu längre tid. Åtgärder för skogsbruket måste därför vara av mycket långsiktig karaktär och omfatta längre tidsperioder. Skogsbruket behöver i dag planerings- och arbetsro. Det behöver större frihet och mindre av reglering och styrning.

Jag vill i det sammanhanget ta upp ett par frågor som Sven Lindberg var inne på i sitt anförande. Han påstod att det finns skogsägare som vägrar att avverka. Jag skulle inte vilja uttrycka det så utan säga att det finns skogsägare som inte avverkar. Att det förhåller sig så är helt klart, men jag tror inte att man skall överdriva det problemet. En hel del skogsägare har nämligen överavverkat, och förvisso har då andra underavverkat. Men det är en rätt naturlig cykel i skogsproduktionen. Motiven för att inte avverka kan vara många, men i den mån det finns för stora virkesbestånd, främst i det privata skogsbruket, är det i regel beroende på att det rör sig om äldre brukare som förbereder en generationsväxling. När det gäller den enskilda fastigheten är det faktiskt en fördel om det finns virke att ta ut vid generationsväxlingarna. Den skogsskattelagstiftning som vi antog för något år sedan medverkar ju till detta. Det är i dag förmånligt att planera på det sättet. Det är den enda möjligheten över huvud taget att finansiera fastighetsöverlåtelser. Det virkesbestånd som byggts upp på denna typ av fastigheter kommer i regel in i produktionen i samband med generationsskiftena.

Nr 135

Fredagen den
8 maj 1981

---

*Skogsvårdsstyrel-
sernas organisa-
tion, m. m.*

Sven Lindberg talade också om skogsvårdsstyrelsen. Jag har inte för avsikt att närmare gå in på skogsvårdsstyrelsens organisation, för när det gäller den frågan är vi ense, men jag vill anknyta till en sak som Sven Lindberg berörde i det sammanhanget. Han menar att man inte kan ålägga skogsvårdsstyrelsen mer arbete utan att tillföra den mer personal. Jag hävdar att det finns andra möjligheter. Man kan t. ex. prioritera verksamheter på samma sätt som vi får göra i näringslivet och i övriga institutioner.

Det intressantaste som Sven Lindberg berörde i går tycker jag var frågan om de långsiktiga virkesavtalen. Det är helt klart att det ligger mycket positivt i den typen av avtal. Men det är lättare att tala om dem än att genomföra dem. Vi skall ha klart för oss att svensk skogsindustri och svensk skogsproduktion är helt beroende av möjligheterna till avsättning på världsmarknaden. Om vi skulle ha en helt jämn skogsavverkning och en jämn skogsproduktion, skulle det medföra en oerhört tung belastning på svensk skogsindustri. Vem skulle svara för kapitalet i fråga om de råvaror som vi inte kan förädla och sälja? Och om vi förädlar råvaran, vem skall då svara för de kostnader som en upplagring här i landet medför? Vem skall svara för skogsskydd och allt sådant? Det är inte lätt att ha en helt jämn skogsproduktion och jämna uttag, om man inte samtidigt har en jämn avsättning. Vi har inte det här i landet. Se bara på de senaste årens marknad för exempelvis den sågade varan och den efterfrågan vi haft i fjol och i förfjol! I år är den marknaden stilla och tyst.

Filip Johansson talade på sitt försynta sätt om moderaternas profilering i det här sammanhanget. Jag har sagt att vi har en stark känsla av att man mycket snabbt måste gå in i skogsvården. Här är det inte fråga om någon profilering. Vi vill att man genomför de åtgärder som står till buds, så att man verkligen får en skjuts på det hela.

Fru talman! Moderata samlingspartiet har i en reservation till detta betänkande velat markera sin syn på inriktningen av skogsvårdspolitiken. Jag yrkar bifall till reservation nr 6.

Anf. 2 FILIP JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Sven Eric Lorentzon börjar med att uttala sitt missnöje över det sätt på vilket frågan om besprutning har hanterats och det beslut som regeringen i går fattade. Han tog faktiskt också upp den proposition som skall läggas fram i god tid inför nästa besprutningssäsong. Jag tycker nog, min gode vän Lorentzon, att vi kan spara debatten om den propositionens innehåll till den dag då den läggs fram.

När det sedan gäller den förskjutning som skett under ett år så känner Sven Eric Lorentzon mer än väl till orsaken härtill. Den utredning som föreslog att man skulle tillåta besprutning i viss omfattning under det kommande året lades fram vid en sådan tidpunkt att ett genomförande till det innevarande årets besprutningssäsong var helt omöjligt. Vid interna debatter har t. o. m. Sven Eric Lorentzon konstaterat att t. ex. inhyrning av de plan som erfordras för besprutningen måste ske i mycket god tid. Om lagen hade blivit beslutad av riksdagen under pågående riksmöte, hade den i alla fall inte kunnat sättas i

kraft förrän den 1 juli. De förhandlingar som skogsvårdsstyrelsen då hade varit tvungen att ta upp med kommunerna – vilket ingick i det provisorium som utredningen hade föreslagit – hade inte kunnat slutföras på sådant sätt att besprutningen hade kunnat ske. När man kan erkänna detta i en intern debatt, är det väl ingen anledning att gå upp i riksdagsdebatten och ondgöra sig över att beslutet inte kunnat fattas i år.

Sedan än en gång: Vi bör nog ändå vänta med att diskutera propositionens innehåll till den dag då den kommer.

Beträffande profileringen vill jag gärna stå för vad jag sade i går. Menar moderaterna någonting med det vittomfattande nya skogsprogram som de vill genomföra, bör de rimligen också kunna anvisa hur detta skall genomföras. Nu skall det kunna genomföras utan några som helst utredningar. À la bonne heure – är er motion tillräckligt underlag för det genomförandet, borde ni också vid årets behandling av den motionen ha kunnat anvisa på vilket sätt och med vilka medel detta program skulle kunna genomföras. Jag är inte alls övertygad om att man kan genomföra det helt enkelt genom att besluta om bifall till den motion som ni här har lagt fram. Vi är vana vid att om ett sådant här omfattande program skall genomföras, behövs betydligt större underlag.

Anf. 3 SVEN LINDBERG (s) replik:

Fru talman! Jag har glädjen konstatera att de två borgerliga ledamöter som har varit uppe och framfört kommentarer här i stort sett är överens med oss om behovet av åtgärder. Sven Eric Lorentzon talar om ett nytt skogsprogram. Vi är överens, Sven Eric Lorentzon. Vi har anvisat både medel och metoder. Det är bara att rösta med våra reservationer, så är ett nytt skogsprogram på väg.

Sedan vill jag kommentera ett par saker som Sven Eric Lorentzon tog upp här. Han säger att bristen på avverkningar är en naturlig cykel i skogsproduktionen. Jag vill hävda motsatsen. Det finns ingenting så onaturligt för en god skogsproduktion som överhållningen av överårig skog. De genom åren "återhållsamma" avverkningar som har skett på många håll har inneburit att vi har tappat mycken skogsproduktion. Vi vet att man under vissa högkonjunkturer främst från bolagens sida fått lov att avverka högproduktiv skog på grund av att man inte har avverkat den avverkningsmogna skogen. Detta är ett slöseri med kapital som är mycket stort och som det måste vara angeläget att snart komma till rätta med.

Nu säger Sven Eric Lorentzon att långsiktiga virkesavtal som ett medel att komma åt problemet med överhållningen av överårig skog i och för sig skulle vara bra men att det är svårt att genomföra dem i praktiken, därför att det skulle innebära att man skulle få jämna avverkningar. Självfallet behövs det en viss fluktuation i avverkningsnivån, beroende på konjunkturerna, men den frågan kan inte vara särskilt svår att lösa.

Jag tycker att Sven Eric Lorentzon pratar som en sann kapitalist när han tar upp detta problem. Visst finns det problem när det gäller att få avverkningen att stämma med efterfrågan i en sådan situation. Men jämfört med dagens

problem måste det vara ett väldigt litet problem. Vilka är det nämligen som nu får ta stötarna när vi kommer ner i de djupa avverkningssvackorna? Jo, det är arbetskraften som genom sin arbetslöshet får betala, det är småsågverken och småindustrin ute i glesbygderna, som får stora problem. Det, herr Lorentzon, borde ni tänka på i stället för att envist måna om att den enskilde skogsägaren aldrig skall drabbas av några problem.

Anf. 4 SVEN ERIC LORENTZON (m) replik:

Fru talman! Först till Sven Lindberg: De enskilda jordbrukarna eller skogsbrukarna drabbas förvisso av problem – det kan han vara övertygad om. Vi drabbas i dag av tillräckligt med problem i form av skogsvårdsavgifter, fastighetstaxeringar och sådant.

När det gäller jämna avverkningar vill jag säga följande. Jag har ju också den positionen att jag ibland har orsak att mycket noga följa och arbeta med denna problematik. Jag hävdar att detta är lättare att tala om än att genomföra. Man försöker i skogsnäringen att hitta lösningar på avtalsproblematiken och prispolitiken – var övertygad om det, Sven Lindberg. Men det är betydligt svårare att hitta några lösningar som är hållbara. Det är svårt att generalisera, men faktum är att man i dag på industrisidan t. ex. inte är beredd att teckna några sådana långsiktiga avtal. Det är inte möjligt att göra det om man inte vet vad man får för försäljningspris året eller åren därefter.

Sverige är ett exportland, och vi är helt beroende av prispolitiken ute i världen. Vi är beroende av våra kunder. Vi konkurrerar med kanadensare, amerikanare, finnar m. fl., och redan nu tappar vi marknadsandelar och har gjort det under den senare delen av 1970-talet. Den problematiken är betydligt svårare än att vi kan lösa den här, herr Lindberg. Vi gör vad vi kan, men jag vet av erfarenhet vilka problem som finns.

Naturligtvis vore det en fördel ur alla synpunkter att ha jämna avverkningar – inte minst för skogsägaren, om jag nu skall göra mig till talesman för denne. Inte minst för den enskilde skogsägaren skulle det vara en avsevärd fördel att ha en jämn avverkning och en jämn inkomst. Så är det inte i dag, tyvärr.

Det skulle vara rätt intressant att vidareutveckla resonemanget om beståndsuppbyggnad. Det är naturligtvis rätt farligt att generalisera om detta, som vi ofta gör här i kammaren. Det finns fastigheter som man kan ha all rätt att kritisera, men i stort sett. Sven Lindberg – åtminstone i södra Sverige, vars skogsbruk jag känner så väl till och försöker representera i olika sammanhang – är det faktiskt så att man under en brukares aktiva tid bygger upp virkesförråd för att klara generationsskiften. Det är inget ovanligt. Jag tycker det är naturligt, jag tycker det är en sund ekonomi, som passar in i ett långsiktigt svenskt jordbruk. Det virket kommer ju fram, vare sig det kommer år 1980, år 1990 eller rent av år 2000 – det spelar mindre roll. Därför kan man, som Sven Lindberg så väl vet, avverka skogsbestånden vid olika tidpunkter. Man har ändock under hela tiden däremellan, även om skogen är 80–100 år, en lång värdetillväxt.

Anf. 5 SVEN LINDBERG (s) replik:

Fru talman! Jag skall inte nämnvärt förlänga debatten. Jag måste bara få återkomma till problemet med de långsiktiga virkesavtalen. Sven Eric Lorentzon säger att man har gjort ansträngningar i det avseendet. Men då vore det intressant att få veta när virkesmarknadens parter satte sig ned och förhandlade om sådana avtal. Mig veterligt har något sådant aldrig hänt. Visst förhandlar man om virkesavtal, men inte om några långsiktiga virkesavtal av den typ som vi har förordat.

Det finns alldeles säkert tekniska problem härvidlag, men ingen kan för den skull inbilla mig att dagens matematiker, som kan räkna ut hur man kan skicka människor ut i rymden, inte skulle klara av en åtgärd av det här slaget. Vi har lyckats få till stånd ett jordbruksavtal som i och för sig kan ha vissa brister men som också är långt mera komplicerat än vad ett avtal på det här området borde vara. Det är inte, Sven Eric Lorentzon, fråga om en brist på kunskaper, utan det är fråga om en brist på vilja.

Enligt Sven Eric Lorentzon måste överhållning av skog på fastigheter tillåtas. Man måste alltså ha en lägre skogsproduktion för att kunna klara generationsskiften. Käre herr Lorentzon! Visst kan det förekomma problem i samband med generationsskiften, men inte kan vi väl acceptera en dålig skogsproduktion här i landet som ett medel att lösa de problemen. Vi måste väl ändå kunna finna andra vägar för att komma till rätta med problemen. Om man sänker priset på sin fastighet när man säljer denna till sina arvingar, blir det inte så stora problem vid generationsskiftena som f. n. är fallet. Svårare än så är det inte.

Det är ganska intressant att lyssna till de borgerliga meddebattörerna. Nu talar man om snabba profileringar. Sven Eric Lorentzon sade att man inte kan profilera sig på så kort tid som från 1979 och fram till i dag. Käre herr Lorentzon, vi har de senaste dagarna och även några gånger tidigare fått uppleva att profileringen sker väldigt snabbt, bara i och med att någon lämnar regeringen.

Anf. 6 SVEN ERIC LORENTZON (m) replik:

Fru talman! Jag skall under de få minuter som jag har till mitt förfogande uppehålla mig vid det långsiktiga virkesavtalet. Det är en sak som vi helt säkert kommer att fortsätta att diskutera. Det finns mycket positivt i ett sådant avtal. Det mest värdefulla med den här debatten vore ju om vi kunde komma litet framåt på den punkten.

Sven Lindberg säger att det finns skogsägare som håller igen produktionen och som därigenom bidrar till en lägre skogsproduktion. Då måste jag säga att Sven Lindberg vill bidra till någonting annat, nämligen till en lägre värdetillväxt. Det står nämligen i skogsvårdslagen – Sven Lindberg var med om att ta ställning till denna – vilken inriktning vi skall ha när det gäller våra skogar, nämligen på kvalitetsskog. De skogar som hålls över är i regel kvalitetsskogar.

Vi kommer naturligtvis att göra ansträngningar när det gäller långsiktiga virkesavtal. Men man får icke göra jämförelser med jordbruksavtalet – det är

Fredagen den
8 maj 1981

*Skogsvårdsstyrel-
sernas organisa-
tion, m. m.*

någoting helt annat. Det är fråga om helt olika konstruktioner. Vi har på det området satt upp skyddsmurar, så att vi inte är helt beroende av världsmarknaden osv. Svensk skogsnäring och svensk skogsindustri påverkas däremot direkt av världsmarknadspriserna och är utlämnade till sina kunders önsknings och intressen.

Anf. 7 GUNNAR OLSSON (s):

Fru talman! Som ledamot av virkesförsörjningsutredningen är det frestande för mig att beröra något av det som sagts dels i debatten i går kväll, dels i debatten nu om råvarubristen, om de s. k. § 5:3-skogarna, om långsiktiga virkesavtal och mycket annat. Jag räknar emellertid med att vi får anledning att ta upp den debatten när betänkandet från utredningen läggs fram på sensommaren. Vi har planerat vårt sista sammanträde till den 24–25 juni, och vi räknar med att betänkandet skall kunna presenteras någon gång under september månad. Då får vi återkomma till den debatten.

Jag skall i stället begränsa mig till en av de socialdemokratiska reservationer som är fogade till det här betänkandet. Det gäller de krav som framförs i reservation 5, vilka är centrerade till ett av våra län, nämligen Värmlands län. Det är, som har framhållits i motion 1471, av sysselsättnings-skäl som särskilda skogsvårdsåtgärder, omfattande hela länet, har tagits fram som *en* tänkbar åtgärd för att bereda arbetslösa sysselsättning.

Det bidrag som det här är fråga om skulle sålunda kunna utgå till hela länet under en begränsad tid och inte bara till den av länets kommuner som i dag omfattas av stödet, nämligen Torsby kommun.

Omfattande inventeringar som gjorts visar att det finns en stark eftersläpning i fråga om skogsvården, och intensifierade insatser i de områden där skogsvården är eftersatt skulle också ge ett råvarutillskott, framför allt till massa- och pappersindustrin.

Jag är helt medveten om att vi har ett stort eftersatt behov av skogsvårdande uppgifter i praktiskt taget hela landet. Mycket tyder på detta – kanske allra främst på röjningssidan, där eftersläpningen utgör ett mycket allvarligt hot mot tillväxten i skogen och mot våra möjligheter att förse industrin med tillräcklig mängd råvara.

Detta är ett landsomfattande problem, som vi sysslar intensivt med i den virkesförsörjningsutredning som jag tidigare åberopade. Enligt uppgift är dock röjningsbehovet särskilt stort just i Värmland, och när vi vet att omkring 11 000 personer på ett eller annat sätt står utanför arbetsmarknaden borde det inte vara något problem att stödja den socialdemokratiska reservationen, åtminstone inte för de ledamöter som finns på Värmlandsbänken.

Det kommer i nästa vecka att behandlas en interpellation här i kammaren som tar upp den eftersläpande skogsvården i Värmland, och interpellanten, Åke Wictorsson, pekar på möjligheten att just i Värmland starta en försöksverksamhet med manuell röjning. Det finns alltså, fru talman, flera skäl som talar för att vi som står bakom reservation 5 är ute i ett angeläget ärende.

Det råder en rörande enighet – det har omvittnats i dag och även i går kväll – bland alla som sysslar med skogsnäringen, om att vi ganska snart behöver avverka mer än vad som sker i dag i sämre bestånd och öka gallringen. Denna typ av insatser leder till sämre lönsamhet, och det finns därför skäl för att någon form av samhällsstöd utgår. Alla ägarkategorier måste envist bearbetas för att avverka mer i sämre bestånd, och många av dessa avverkningar kommer att gå med underskott, även med ett visst bidrag från samhällets sida. Jag tror att det på sikt är en god affär för samhället att, exempelvis genom beredskapsjobb, se till att skräpskogen kommer bort för att ge plats åt ny skog.

I Finland togs det här resonemanget upp redan under 1960- och 1970-talen, och man hävdade där att det inte finns någon bättre beredskapsinsats än att gå in i skogsbruket. Ett offensivt skogsprogram, typ Finland, vore därför något att ta efter.

Det är dels det som jag här har nämnt, dels det synnerligen besvärliga läget på arbetsmarknaden i Värmland som gör att jag tror att det vore välbetänkt, i synnerhet av ledamöterna från Värmland, att stödja reservation 5.

Statligt stöd lämnas f. n. till skogsvård, dels som ett allmänt stöd i hela landet, dels som ett regionalt stöd inom ett skogligt stödområde. Sistnämnda område är indelat i en inre och en yttre zon. I Värmlands län är det bara Torsby kommun som ingår i det skogliga stödområdets yttre zon.

Vi har aldrig med vår motion avsett att permanenta en ny stödområdesindelning, men i verkligt svåra lägen kan det bli aktuellt att gå in med selektiva insatser i olika områden av landet. Värmland befinner sig i dag i den mest prekära situationen sedan 1930-talet, och därför har hela mitt parti ställt sig bakom kraven i reservation 5, vilken jag med detta, fru talman, ber att få yrka bifall till.

Anf. 8 FILIP JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Den fråga som Gunnar Olsson tar upp gäller ju främst huruvida hela Värmland och inte bara Torsby kommun skall ingå i det område som erhåller regionalt stöd. I den frågan fattades beslut redan 1974 – således i en helt annan tid och med en helt annan regeringsmakt. Den togs också upp 1979, men gränserna mellan regionerna förändrades då inte i något avseende. Jag är medveten om att gränsdragningar – både i detta och i andra sammanhang – alltid är svåra att göra. Nu har man emellertid i det här fallet stannat för denna gränsdragning, och utskottet har inte funnit att skäl föreligger för en förändring av den.

Anf. 9 GUNNAR OLSSON (s) replik:

Fru talman! Som jag sade i mitt anförande är vi från vårt håll inte beredda att riva upp de gränserna, men i svåra situationer – t. ex. i det krisläge som vi nu upplever i Värmlands län – kan det bli aktuellt. Filip Johansson, att gå in med selektiva åtgärder. Det är det som vi tar fasta på, och det är det som Åke Wictorsson har tagit fasta på i sin interpellation, som skall behandlas här i kammaren nästa vecka.

Vi kan komma i sådana situationer att vi måste ompröva tidigare ställningstaganden. Det kan vi behöva göra just på grund av att ett län får ett svårt sysselsättningsläge. Sysselsättningsläget och den omfattande inventering av eftersläpande skogsvård som har gjorts i vårt län talar markant för att det finns mycket som går att göra. Vi kan alltså skapa sysselsättning, och därför är det väl inte underligt att vi fört fram kravet på den här åtgärden som en av många som behövs i Värmland. Det borde många kunna ställa upp på, tycker jag, i vetskap om hur svårt vi har det med jobb i Värmland.

Anf. 10 FILIP JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Det finns förvisso många områden i vårt land som drabbats av arbetslöshet och där det skulle finnas behov av sådana här selektiva åtgärder. Men det kan rimligen inte vara så att vi här i riksdagen skall sitta och besluta för vart och ett av dessa områden. De besluten får fattas på ett annat sätt.

Anf. 11 GUNNAR OLSSON (s) replik:

Fru talman! Jo, Filip Johansson, det är inte första gången vi gör det. Vi har tidigare gjort ett sådant undantag för Norrbotten. När vi den gången beslöt att där göra insatser som jag här inte skall gå in på fann vi att det var just Värmland som närmast efter Norrbotten hade den procentuellt sett största arbetslösheten. Vi sade vid det tillfället att om det uppstår problem i ett annat län vilka i någon mån kan jämföras med dem som förelåg i Norrbotten skulle riksdagen kunna ta ett sådant här beslut. Det är inte så som en del framhåller att riksdagen då uttalade att det var en engångsföreteelse, något som bara gjordes för Norrbotten. Det kan uppstå situationer då även andra län kan komma i åtnjutande av särskilda insatser. Eftersom Värmland nu, för att tala idrottspråk, ligger på andra plats i ligan är det motiverat att vi överväger att göra en sådan insats även för Värmland.

Anf. 12 ESSE PETERSSON (fp):

Fru talman! De grundläggande principerna för den långsiktiga skogspolitiken lades ju fast i den framsynta skogsvårdslag som riksdagen antog 1979 och som ersatte den tidigare skogsvårdslagen från 1948. Propositionen byggde närmast på två ting: skogsproduktion och naturvård. Man gick in för en rimlig årlig avverkning om 75 miljoner skogskubikmeter och ställde sig inte bakom den hårdexploatering av skogen som både skogsindustrin och träfacken var intresserade av men som skulle ha krävt betydande kvävegödsling, kemisk bekämpning och utdikning av våtmarker.

När det gäller målsättningen för det framtida skogsbruket tycker jag att man kan se på vad som skrevs i den nya skogsvårdslagen. Vi i folkpartiet har bl. a. tagit upp detta i vårt förslag till nytt partiprogram, där vi anför:

”Skogsnäringen är av stor betydelse för vårt lands ekonomi och sysselsättning. Skogen måste skötas så att den ger en hög och värdefull avkastning också på lång sikt. Samtidigt måste större hänsyn tas till naturvården och andra allmänna intressen. Uttaget av virke bör motsvara

den naturliga tillväxten. Skogsindustrins behov av regelbunden virkesförsörjning måste tillgodoses. Långsiktigt måste dock industrins virkesbehov anpassas till skogens produktionsförmåga.”

Ett annat citat ur samma programförslag lyder som följer:

”Skogsmarken är ofta splittrad på ett stort antal ägare, varav många bor på annat håll eller är dödsbon. Detta försvårar ett effektivt skogsbruk. Sammanslagning och överföring till aktiva brukare bör stimuleras liksom samverkan över ägo gränserna. Rationella familjeföretag med både jord- och skogsbruk bör eftersträvas. Skogsmark från staten och bolagen bör kunna användas för att kunna bygga upp sådana företag.”

Detta visar med önskvärd tydlighet vilken inriktning den skogspolitik bör ha som vårt land skall föra, såsom vi ser det i folkpartiet.

I den nu föreliggande propositionen tas upp ett antal delfrågor, bl. a. den nya organisationen av skogsvårdsstyrelserna. Den samordning som där föreslås finns i stort sett redan. Den har inte utformats formellt – även om det rent praktiskt i stort sett redan är som det föreslås bli, nämligen att skogsvårdsstyrelserna blir regionala statliga organ med skogsstyrelsen som högsta myndighet.

Därom är bara att säga att det är fråga om att formellt fastlägga ett system, såsom det i stort sett nu fungerar efter en längre utvecklingsprocess.

En annan sak är plantskoleverksamheten, som varje skogsvårdsstyrelse i hög grad har bedrivit men som nu kommer att bli mer centraliserad. Den centrala ledningen av denna verksamhet får givetvis inte innebära att man plockar bort de många små plantskolor som funnits i de olika länen, utan man måste även i fortsättningen kunna jobba regionalt på det här området.

Skogsvårdsavgifterna föreslås fördubblade från 0,3 till 0,6 %, och det är helt rimligt att ta ut en sådan avgift för att kunna få resurser till skogsvårdande uppgifter. Ett problem därvidlag är naturligtvis taxeringsvärdena, som har kommit in i det här sammanhanget. Den fördubbling av avgiften som var avsedd och som diskussionen från början rörde sig om ger ett annorlunda utfall än man tänkt sig. Det bevisades i debatten i går, i ett refererat exempel, att det rör sig om en ökning med 2 000 % – vilket skulle vara ett resultat dels av höjningen av skogsvårdsavgiften, dels av de nya taxeringsvärdena. Utgångsläget har ju varit en fördubbling av skogsvårdsavgifterna och inte en tvåusenprocentig höjning. Det finns därför naturligtvis anledning att se upp med den fortsatta utvecklingen på just det här området. Höjningen av skogsvårdsavgiften skall ju leda till en bättre skogsvård totalt sett och inte till ett långsiktigt sabotage av skogsvården genom att avgifterna blir alltför höga.

När det gäller klenvirkesstödet förs en debatt om industrived och energived, och den debatten är något konstruerad. Det är nämligen alldeles självklart att stödet skall utgå till det klenvirke som man kan plocka ut ur skogen, oavsett om det gäller virke till industrin eller till energi. Först och främst gäller det att försörja industrin, men å andra sidan är det också angeläget att ta till vara den del som det kan vara mer lönsamt och mer effektivt att använda till energived. Därför skall man akta sig för att

konstruera ett motsatsförhållande på den punkten.

I reservationerna krävs utredningar. Det är ju inget ovanligt att man från socialdemokratiskt håll gärna vill utreda och planera – det ligger nästan i socialdemokraternas natur. Mera konstigt är att man från moderat håll börjar komma in på samma linje och talar om ett nytt skogsvårdsprogram och en ny planering. Vi har redan detta i skogsvårdslagstiftningen från 1979, som knappast har börjat fungera ännu. Vi har också virkesförsörjningsutredningen, som har sysslat med en uppföljning av skogsvårdsproblematiken och som beräknas komma med sitt betänkande i år.

De socialdemokratiska överbuden – drygt 34 milj. kr. i förhållande till propositionens förslag – ligger i linje med vad oppositionen brukar företa sig.

Regeringens förlängning av det tillfälliga besprutningsstoppet i skogen på ytterligare ett år, i avvaktan på den proposition som skall läggas fram efter de utredningar som har gjorts, hälsar jag med tillfredsställelse. Det fanns ingen anledning att sätta i gång med någon besprutning, innan man har fått ta ställning till hela problemkomplexet.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Mom. 8 och 9 (skogsvårdsstyrelsernas myndighetsuppgifter m. m.)

I en förberedande votering biträdde reservation 1 av Svante Lundkvist m. fl. med 139 röster mot 14 för motion 2046 av Lars Werner m. fl. 152 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 154 röster mot 151 för reservation 1 av Svante Lundkvist m. fl.

Mom. 15–19 (bidrag till skogsvård m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 154 röster mot 151 för reservation 2 av Svante Lundkvist m. fl.

Mom. 20–24 (nya medel i skogspolitiken m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 154 röster mot 151 för reservation 3 av Svante Lundkvist m. fl.

Mom. 25, 27 och 28 (stöd till byggande av skogsvägar)

Utskottets hemställan bifölls med 154 röster mot 151 för reservation 4 av Svante Lundkvist m. fl.

Mom. 31 (särskilda skogsvårdsinsatser i Värmland)

Utskottets hemställan bifölls med 154 röster mot 151 för reservation 5 av Svante Lundkvist m. fl.

Mom 32 (skogsvårdsprogram m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 232 röster mot 72 för reservation 6 av Arne Andersson i Ljung m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 34 (utredning om skogsareal)

Utskottets hemställan bifölls med 154 röster mot 151 för reservation 7 av Svante Lundkvist m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

4 § Glasindustrin

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1980/81:45 om vissa frågor rörande glasindustrin (prop. 1980/81:89).

Anf. 13 BIRGITTA JOHANSSON (s):

Fru talman! Kammarens ledamöter har nu att ta ställning till hur framtiden inom glasindustrin skall te sig. Regeringen har lagt fram en proposition om vissa frågor rörande glasindustrin, och vi socialdemokrater har i en partimotion gett uttryck för hur branschens problem skulle lösas på ett bättre sätt än den borgerliga regeringen och näringsutskottets borgerliga ledamöter har gett uttryck för.

I augusti månad besökte näringsutskottet "glasriket", och vi fick på ort och ställe ta del av de problem som finns inom branschen.

Vid utskottets betänkande har fogats tre reservationer, vilka jag nu yrkar bifall till.

I anslutning till de socialdemokratiska reservationerna vill jag här i kammaren ställa ett särskilt yrkande: att riksdagen avslår motion 1980/81:1946 yrkande 1 och därvid i anslutning till vad som anförts i motion 1980/81:1945 som sin mening ger regeringen till känna att de av riksdagen år 1979 fastlagda målen för samhällets insatser för den manuella glasindustrin fortfarande skall gälla.

Våren 1979 lade riksdagen fast ett klart angivet mål för planeringen av samhällets insatser för den manuella glasindustrin. Målet skulle vara att bevara branschens långsiktiga konkurrenskraft och konstnärliga kvalitet, så att sysselsättningsnivån kunde bibehållas.

Under den tid som gått sedan riksdagen fattade det beslutet har regeringen – trots kraftiga och upprepade protester från socialdemokratiskt håll – passivt godtagit en fortsatt nedgång i branschen. Bl. a. har under de två senaste åren glasbruk lagts ned. Det står fullkomligt klart att den proposition som nu har lagts fram innebär en fortsatt ytterligare sysselsättningsminskning i den manuella glasindustrin.

Den borgerliga majoriteten i näringsutskottet har i väsentliga stycken avvisat de socialdemokratiska förslagen till förstärkta insatser för branschen. Det är förslag som syftar till att möjliggöra att de av riksdagen fastlagda målen beträffande den manuella glasindustrin skall kunna uppnås.

Om riksdagen i det beslut som i dag skall fattas följer den linje som förordas av näringsutskottets borgerliga ledamöter, kommer sysselsättnings-

nedgången i den manuella glasindustrin oundvikligen att fortsätta. Jag menar att det är orimligt att riksdagen stillatigande skall acceptera att det för bara litet över två år sedan fattade beslutet lämnas utan avseende.

I den socialdemokratiska motionen 1980/81:1945 om vissa frågor rörande glasindustrin hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den av riksdagen 1979 fastlagda målsättningen för samhällets insatser för den manuella glasindustrin fortfarande skall gälla.

Vi har i reservation 1 tagit upp de lokala sysselsättningsproblemen på de orter som drabbats av tillbakagång inom branschen. Det är viktigt att samhället har beredskap för att snabbt kunna vidta särskilda åtgärder av sysselsättningspolitisk natur.

Statens industriverk räknar med en fortsatt sysselsättningsnedgång och menar att det krävs åtgärder för att skapa alternativ sysselsättning på glasindustriernas lokala arbetsmarknader. Vi har därför i motion 1945 föreslagit att utvecklingsfonderna i de tre berörda länen, dvs. Kalmar, Kronobergs och Östergötlands län, skall få 10 milj. kr. och att de pengarna skall utnyttjas under en treårsperiod.

Från socialdemokratisk sida menar vi att de föreslagna åtgärderna för alternativ sysselsättning på glasbruksorterna är välmotiverade. Neddragningar av antalet sysselsatta pågår eller har nyligen genomförts vid flera bruk. För att de akuta problemen skall kunna lösas på ett ur social synpunkt godtagbart sätt måste åtgärder snabbt sättas in.

Den manuella glasindustrin är av sådan betydelse för regionen att fortsatta nedläggningar av bruk skulle hårt drabba regionen, på sikt utarma stora delar av glesbygden och leda till att flera orter dör ut, varvid en kulturtradition går förlorad.

I reservation 2 har vi socialdemokrater tagit upp importskyddet. Vi har i likhet med industriverket uppfattningen att införandet av högre skyddsnivåer gentemot s. k. lågprisimport motverkar en utslagning av svensk produktionskapacitet inom hushålls- och prydnadsglasområdet. Svenska glasbruksföreningen uttrycker också en oro för att importen ökar. Vi socialdemokrater anser det angeläget att regeringen ser över möjligheterna att förstärka importskyddet för den inhemska produktionen av hushålls- och prydnadsglas.

Reservation 3 gäller utredningsarbetet på emballageglasområdet. Att som den borgerliga majoriteten i näringsutskottet nöja sig med att en analys skall göras av bl. a. de sysselsättnings- och regionalpolitiska konsekvenserna av alternativa utvecklingar beträffande substituten till glas på förpackningsområdet anser vi inte vara tillräckligt.

Vi motionärer, och de fackliga organisationerna, menar att en bredare utredning måste göras, där de regionala konsekvenserna av omstruktureringar i branschen skall belysas.

I samband med behandlingen av glasindustrin är det inte bara planer, lån för alternativa sysselsättningsprojekt, importskydd och utredning på emballageglasområdet vi har att ta ställning till. Vi har dessutom att indirekt ta ställning till om vi i Sverige skall ha ett "glasrike" – en näringsgren med

människor som har ett unikt yrke, som har en kunskap som många av oss saknar. Kulturutskottet sade i betänkande 1978/79:24 bl. a.: "Kulturutskottet anser att det inom den manuella glasindustrin ryms värden som utgör väsentliga delar av kulturarvet. Den konstnärliga och konsthantverksmässiga tradition som finns inom denna industri bör inte bara få leva kvar utan också få möjligheter att utvecklas."

Det är inte bara inom den manuella glasindustrin som regeringen passivt har godtagit att sysselsättningen undan för undan försvagas. Detsamma gäller för planglasindustrin.

1974 slöts mellan den dåvarande socialdemokratiska regeringen och Saint-Gobain ett avtal som innehöll en sysselsättningsgaranti för Emmaboda-fabriken. Det avtalet har inte följts upp av de borgerliga regeringarna. Sysselsättningen vid Emmaboda Glasverk har tillåtits gå ned avsevärt. Detta är också ett exempel på hur den borgerliga motviljan mot åtgärder som är direkt riktade till enskilda företag leder till förlamning och gör att de anställda kommer i kläm.

Både kommunen och de fackliga organisationerna har krävt insatser för att ta fram nya jobb i Emmaboda. Företaget har inte varit berett att skjuta till erforderliga medel till det utvecklingsbolag som skapats i Emmaboda. Och regeringen har inte utnyttjat sina möjligheter att sätta press på företaget.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationerna samt det under överläggningen framställda yrkandet.

Anf. 14 KARIN NORDLANDER (vpk):

Fru talman! I näringsutskottets betänkande 1980/81:45 redogörs för de under 1970-talet beslutade åtgärderna för att rädda glasindustrin – åtgärder som dock inte förbättrade glasindustrins situation, varken ekonomiskt eller när det gällde bevarandet av sysselsättningen. Under samma tid minskade nämligen antalet glasbruksenheter med en tredjedel, eller från 38 till 24, genom omstruktureringar och nedläggning. Antalet sysselsatta halverades under 1970-talet.

1979 var riksdagen på det klara med att denna utveckling inte kunde få fortsätta, eftersom hela glasindustrin då skulle gå under. Riksdagen var enig om att en samlad plan för samhällets insatser på glasindustriområdet var nödvändig och borde upprättas. I fråga om den manuella glasindustrin anförde utskottet bl. a. att målet borde vara att förbättra denna industris långsiktiga konkurrenskraft och konstnärliga kvalitet så att den dåvarande sysselsättningsnivån kunde bibehållas.

Statens industriverk fick regeringens uppdrag att utarbeta den beslutade planen. Detta beslut har inte fullföljts, och i det föreliggande betänkandet konstateras helt kort att någon samlad plan inte har utarbetats. De förslag som industriverket arbetat fram ger ingen som helst garanti för den av riksdagen fastlagda målsättningen.

Tvärtom innebär det alternativ industriverket förespråkar och som regeringen i huvudsak har följt en ytterligare reducering av de anställda med ca 300 personer. Det s. k. utvecklingsalternativet beskrivs av industriverket

som en marknadsanpassad utveckling med branschstöd. Produktiviteten skall öka genom införandet av mer maskinell utrustning och tillverkning – en utveckling som enligt de anställda och deras organisationer är dömd att misslyckas. Att börja tillverka maskinglas och konkurrera med länder som redan i dag har stort kunnande och stor erfarenhet – med andra ord gå in och slåss på lågprismarknaden – ser de inte som ett godtagbart alternativ. Det betyder enligt de anställda bara en koncentration av ägarkoncerner med ytterligare nedläggning av de små glasbruksenheter.

Den överkapacitet i tillverkningen som det talas om i propositionen gäller enbart det maskintillverkade glaset, detta trots att det är till den tillverkningen merparten av exportstödet har gått. I den lagerhållning som finns saknas produkter med den hantverksmässiga kvalitet som är konkurrenskraftig och som måste bevaras och utvecklas, vilket också ingick i riksdagens beslut 1979.

I regeringens proposition 1980/81:89, undertecknad av industriminister Nils G. Åsling, kan man läsa:

”Jag vill erinra om att riksdagen våren 1979 angav som ett av målen vad gäller den manuella glasindustrin att bevara denna industris konstnärliga kvalitet. Som framhålls i industriverkets utredning har de svenska formgivarnas framgång en avgörande betydelse för den svenska glasindustrins konkurrenskraft. Samtidigt måste formgivningen anpassas till den konsthantverksindustriella produktionsform som den svenska manuella glasindustrin representerar. Åtgärder behövs enligt utredningen för att stimulera rekryteringen av unga konstnärer till glasindustrin och för att över huvud taget främja den konstnärliga utvecklingen och formgivningen inom området. Bland möjliga åtgärder nämns årliga pristävlingar och stipendier.

För att hävda sin konkurrenskraft måste enligt min mening de svenska glasbruken utveckla produkter med en egen profil som skiljer dem från andra tillverkares produkter.”

Detta låter väldigt fint och tryggt, men verkligheten är ju den att den inriktning som industriverkets förslag har och som regeringen i stort biträtt innebär att glasindustrins hantverksmässiga och konstnärliga kvalitativa del utarmas. Industriverkets praktiska handläggning av problem inom glasbruken har vi ju ett alldeles färskt exempel på i försäljningen av det konkursdrabbade Pukeberg, där statens industriverk medvetet drev bruket till en ny konkurs. Och det måste betecknas som kvalificerat tungomålstalande att samtidigt som man accepterar industriverkets linje, som innebär att ytterligare 285 personer mister sina jobb inom glasindustrin, ger man också sken av att detta är en utveckling av branschen.

Det är minskningen av antalet bruksenheter och antalet sysselsatta som är det stora och allvarliga problemet i dag och som måste stoppas.

Den obevekliga gränsen är nådd. Den svenska manuella glastillverkningen står och faller med bevarandet av det som finns kvar av bruksenheter och sysselsatta. Om detta finns en samstämmig uppfattning, som borde styra de beslut vi nu skall fatta.

Den 6 februari i år kunde man läsa i den socialdemokratiska tidningen Östra Småland: "Socialdemokraterna laddar upp för en alternativ räddningsplan för glaset." Men vad blev det av detta? Jo, det blev en riksdagsmotion, men i näringsutskottet "glömde" de socialdemokratiska ledamöterna att reservera sig för motionen.

För att i någon mån rädda ansiktet presenterade de sedan ett yrkande här i kammaren, som innebär att riksdagen än en gång skall uttala att de 1979 fastlagda målen för glasindustrin fortfarande skall gälla. I detta yrkande föreslår de också att yrkande 1 i vår motion 1946 skall avslås.

Vad är detta för politik? Yrkande 1 i vår motion innebär att riksdagen inte bara skall återupprepa uttalandet från 1979 utan också att riksdagen skall kräva av regeringen att detta tidigare riksdagsbeslut efterlevs. Propositionen står i motsättning till riksdagsuttalandet 1979 om oförändrad sysselsättningsnivå inom den manuella glasindustrin. Därför kan riksdagen rimligen inte göra annat än avslå propositionen och begära ett nytt förslag som överensstämmer med de riktlinjer som riksdagen tidigare har framlagt. Vi vill alltså att riksdagen i praktisk handling skall slå vakt om vad den uttalat.

Socialdemokraterna godtar nu propositionen, trots vad man sagt tidigare i år och trots vad man gått ut med lokalt i "Glasriket". De godtar nu propositionen, som innebär att regeringen inte har beaktat riksdagens uttalande, och kräver att riksdagen skall upprepa detta uttalande. Den socialdemokratiska ståndpunkten är alltså att riksdagen skall acceptera att dess uttalande från 1979 frångås och att den sedan skall upprepa uttalandet. Det är verkligen att göra ett uttalande för dess egen skull – ett uttalande ut i luften, ord utan förpliktelse. Skall det vara någon mening med att upprepa uttalandet måste det nu följas av praktisk handling. Vi yrkar därför bifall till yrkandena i vår motion.

De svenska glasbruken är numera ensamma om att ha bevarat hantverkstraditionen. De amerikanska glasbruken förlorade sin hantverkstradition när de började massproducera. Nu har de insett att det hantverk som då gick förlorat trots allt har framtiden för sig. Nu vill de köpa tillbaka vad de förlorat. Svenska glasblåsare som avskedas i vårt land lockas av USA. Ett par radannonser i lokaltidningar i glasbruksbygden ledde till kontakter med ett femtiotal anställda, som var beredda att lämna sina osäkra jobb här och pröva i USA.

På glasskolan i Orrefors märker man samma tendenser även från andra håll i världen. I dag går det tre utländska sökande till skolan på en svensk. Och det hör till ovanligheten att de som skaffat sig utbildning där går tillbaka till industrin. Glasskolan är faktiskt mera känd ute i världen än i Sverige. Nu ligger skolans existens under diskussion. Nybro kommun, som hittills stått för den större delen av kostnaden, drar nu åt svångremmen. Motiveringen är att man inte längre har råd att gratis bjuda andra länder på vårt glaskunnande – i dag har glasskolan 34 elever, och hälften av dem är utlänningar från åtta nationer.

Om vi skall bevara den hantverksmässiga glastillverkningen i vårt land, det

hantverk som vi är konkurrenskraftiga med, då krävs särskilda och snabba åtgärder. Vad som krävs för lösande av hela glasindustrins problem är en planering, vars avgörande förutsättning är att samhället övertar de stora glaskoncernerna och att de anställda ges inflytande och kontroll över produktionen.

De mindre glasbruksenheter, som har sin styrka i att de snabbt kan förändra sitt sortiment och utarbeta nya produkter som anpassas till marknadens behov, är lämpade för löntagarkollektiva eller kooperativa ägandeformer, såsom vpk beskrivit och krävt i motionen. Projektet i Målcrås borde få efterföljare. Också på Pukeberg försökte de anställda att ta över, men de fick inget stöd från konkursförvaltningen och inga möjligheter till lånegarantier.

Det arbete som utförs vid glasbruken är till stor del ett konstnärligt arbete, som kan jämföras med det som utförs av en målare, författare eller skådespelare. Och som vi vet går det inte att sätta upp en pjäs, om det saknas skådespelare till de roller som ingår i pjäsen. På samma sätt är insatserna i den manuella glasindustrin unika. De är – och kan utvecklas mycket mera i den riktningen – ett kollektivt utfört konstnärligt arbete, där formgivare, glasblåsare, slipare, gravörer och andra ingår. Vi ifrågasätter ju inte kulturbidrag på många andra kulturella områden, och vi borde därför göra samma bedömning när det gäller glaskonsten, som är en omistlig del av kulturen i Sverige.

Fru talman! Så några ord om planglasindustrin. Utskottet säger i betänkandet att man inte har någon erinran mot vad som i propositionen anförs beträffande planglas- och isolerruteindustrin. Men i propositionen finns inga konkreta förslag till åtgärder. Den innehåller enbart en beskrivning för kännedom.

Utskottet konstaterar att sysselsättningen har gått ner från 700 till f. n. 421 anställda, sedan det multinationella företaget Saint-Gobin övertog Emmaboda Glas AB. Vidare konstateras att Saint-Gobin aviserat arbetsmarknadsministern om ytterligare minskning av sysselsättningen och att man avser att lägga ner det år 1976 bildade Emmaboda Industriutveckling AB.

Utskottet förutsätter att regeringen genom förhandlingar med Saint-Gobin hävdar den utfästelse som har givits av bolaget. Jag vill då ha en upplysning om vilken utfästelse utskottet syftar på. Är det den utfästelse, den garanti, beträffande antalet sysselsatta som ingick i överenskommelsen vid övertagandet av Emmaboda? Eller är det det antal sysselsatta som finns kvar i dag, dvs. 421, som man ytterligare vill minska? När det gäller den nu aviserade nedläggningen av Emmaboda Industriutveckling AB var nästa steg i löftesgivningen från Saint-Gobin att se till att sysselsättningsnivån upprätthölls i varje fall i Emmaboda. Med detta har såvitt jag vet ingenting blivit av. Inga nya jobb har skapats, utom möjligen för dem som sitter i utvecklingsbolaget.

Fru talman! Det är anmärkningsvärt att vpk-motionen avstyrks med motiveringen att något särskilt uttalande av riksdagen i denna fråga inte synes erforderligt.

Anf. 15 ERIK HOVHAMMAR (m):

Fru talman! Låt mig först bara konstatera att den manuella svenska glasindustrin, som vi nu diskuterar, under en lång följd av år har varit föremål för mycket omfattande intresse från omvärldens sida. Kommuner, statsmakterna och massmedia har alla – utifrån olika synpunkter – ägnat en intensiv uppmärksamhet åt denna bransch. Orsakerna härtill är givetvis de problem som denna synnerligen särpräglade bransch har. Det har ju f. ö. redan framgått av de två tidigare talarnas anföranden att det är en ganska speciell bransch med konstnärlig inriktning och att den har blivit föremål för stor uppmärksamhet.

Jag vill också erinra om att det, på uppdrag av företagen själva, under 1967–1968 under ledning av professor Ulf af Trolle genomfördes en ingående kartläggning av branschen. Den utredningen har följts av ett flertal andra, nu senast av statens industriverks förra året framlagda Manuella glasbruk i strukturomvandling. Branschens problem är sålunda utomordentligt väl dokumenterade, och förslag till åtgärder för att lösa problemen och långsiktigt förbättra branschsituationen har alltså ingalunda saknats.

Trots omfattande rationaliseringar som genomförts inom företagen – de har f. ö. varit ganska många – och trots den strukturomdaning som branschen genomgått under det senaste decenniet samt ett inte oväsentligt statligt branschstöd har den *totala* situationen för branschen inte kunnat förbättras under 1970-talet. Branschens krympning har fortsatt, och lönsamheten har förblivit helt otillfredsställande. Jag vill dock betona att svensk manuell glasindustri inte är ensam i dessa svårigheter. Likartade problem möter den manuella glashanteringens också i andra europeiska länder.

I samband med sin behandling av frågan om förlängning av branschprogrammet för den manuella glasindustrin hemställde riksdagen den 21 mars 1979 hos regeringen om förslag till en samlad plan för samhällets insatser som skulle syfta till att bevara den manuella glasindustrins långsiktiga konkurrenskraft och konstnärliga kvalitet samt i möjligaste mån också bibehålla sysselsättningsnivån – då ca 2 050 anställda, motsvarande ungefär 1 850 helårsanställda.

I den nya utredning som statens industriverk (SIND) på regeringens uppdrag lade fram i augusti 1980 har på ett enligt min mening förtjänstfullt sätt den manuella glasindustrins totala situation ingående redovisats. SIND har också i utredningen lagt fram förslag till hur samhällets insatser enligt verkets bedömning bör sättas in i fortsättningen. Eftersom SIND under en följd av år administrerat det statliga branschstödet till glasindustrin, har verket och dess tjänstemän, vill jag påstå, också blivit synnerligen väl förtrogna med branschen och dess många problem. Den förra året framlagda utredningen och däri redovisade förslag utgör därför ett tillförlitligt underlag för blivande beslutsfattare. Den proposition som vi nu behandlar har också i mycket stor utsträckning tagit fasta på industriverkets utredning.

Vi har i våra bänkar nyss fått ett yrkande från socialdemokraterna att det fastlagda målet för samhällets insatser för den manuella glasindustrin fortfarande skall gälla. Jag måste säga, fru talman, att jag är synnerligen

förvånad över att socialdemokraterna under utskottsberedningen inte framställt något yrkande i denna fråga. Utskottet har tydligt och klart markerat möjligheterna för branschen att överleva och ästadkomma en långsiktig konkurrenskraft. Jag ber därför att få hemställa om avslag på det nu framställda yrkandet.

När professor Ulf af Trolle i slutet på 1960-talet lät genomföra sin utredning kännetecknades den manuella glasindustrin av dålig räntabilitet, dålig likviditet och dålig soliditet. Men då liksom i dag fanns en del företag i branschen som visade en positiv utveckling. Professor af Trolle sökte definiera orsakerna till branschproblemen och tryckte därvid främst på följande faktorer – det är angeläget att nämna dem eftersom de i dag, rätt många år senare, fortfarande har mycket stor aktualitet.

Han sade att arbetskraftskostnaden i Sverige har varit hög jämfört med de främsta konkurrentländernas; branschstrukturen har varit olycklig, med alltför många små enheter; investeringsnivån har varit svag, främst på grund av företagens underkapitalisering; resurserna för teknisk utveckling har varit bristfälliga; växande koncentration på köparsidan hade lett till färre och större köpare, vilket i sin tur medfört ökad prispress på säljarna; och slutligen sade han att de stora marknadsföringskostnader som uppstod när glasbruken gick över till mera exklusiva och dyrare sortiment också hade en stor betydelse i det här sammanhanget.

Till de negativa faktorer som af Trolle för sin del listade kan man lägga följande, som också under 1970-talet har fått allt större tyngd. Tekniska handelshinder av skilda slag har växt fram inom flera länder, varigenom glasexporten försvårats på viktiga marknader. Detta ingår som en viktig del i näringsutskottets betänkande, och det har också föranlett en reservation. Sysselsättningsläget i Sverige har vidare medfört ökade svårigheter för glasindustrin liksom för andra branscher att genomföra i och för sig angelägna och rationella omstruktureringar. 1970-talets snabbt ändrade konsumtionsmönster ställer ökade krav på en bättre, men samtidigt mer kostnadskrävande, produktutveckling. Det upphovsrättsliga skyddet för svensk glasformgivning mot plagiatörer i främst låglöneländer är slutligen svagt. Och det är, fru talman, en sak som vi i dag har stora bekymmer med inom svensk manuell glasindustri, att våra produkter plagieras runt om i världen i låglöneländer och försäljs till utomordentligt låga priser.

Jag vill nu bara med några siffror belysa vad den manuella glasindustrin genomgått under 1970-talet. Antalet sysselsatta personer var 1970 ca 3 000, 1980 1 900. Antalet glasbruk var 1970 37, 1980 bara 19. Antalet företag var 1970 36, 1980 var det 12. Produktionen omfattade 1970 130 milj. kr., 1980 320 milj. kr. Importen var 1970 51 milj. kr., 1980 181 milj. kr. Exporten var 1970 53 milj. kr., 1980 145 milj. kr. Allt detta innebär att vi har fått en ökad import av handgjort lågprisglas, men även maskingjort glas har kommit att betyda alltmer. Exporten har också ökat, men inte i proportion till vad vi köper utifrån.

Även om det är fråga om en liten bransch är det ett tillverkningsområde med inte oväsentlig betydelse för landet, särskilt för vissa regioner och

kommuner och för de där boende och verksamma, som här har påpekats. Inom en del av regionerna har turistströmmarna varit helt beroende av fortsatt verksamhet vid glasbruken, och vi är glada över att allt flera turister söker sig till vad vi kallar Glasriket nere i Småland. Den nödvändiga koncentration som skett i branschen har slagit hårt på många håll.

Under perioden fr. o. m. budgetåret 1970/71 t. o. m. det nu löpande budgetåret har problemen inom den manuella glashanteringens föränlett successivt breddade och förstärkta statliga åtgärder för branschen. Det har främst gällt exportfrämjande åtgärder, konsultinsatser, investeringslån och strukturgarantier. Totalt har kostnaderna för dessa åtgärder uppgått till ca 36 milj. kr. under den angivna perioden. Utan tvekan har hittills insatta stödåtgärder varit av betydande värde för branschen och enskilda företag. Jag är övertygad om att utslagningen av glasbruken säkerligen hade skett i än snabbare tempo och mer okontrollerat utan dessa statliga åtgärder. Men trots den krympning branschen genomgått under 1970-talet och trots genomförda strukturförbättringar och insatta statliga stödåtgärder har branschen inte kunnat ge lönsamhet. Den ökande ekonomiska belastningen, som varit betungande för alla löncintensiva branscher, har särskilt hårt drabbat den redan förut kapitalsvaga glasindustrin. Enighet föreligger därför om att tidsbegränsade statliga ekonomiska insatser ännu en gång är ofrånkomliga.

Fru talman! Den nu framlagda propositionen bygger, som jag redan har anfört, i allt väsentligt på SIND:s förra året framlagda utredning. Statens industriverk har där – jag upprepar det – gjort en mycket ingående analys av glasindustrin. I utredningen framläggs förslag till branschstöd för en treårsperiod. Merparten av förslagen återfinns i den proposition som vi nu behandlar. Tidsbegränsningen gäller för tre år, och det tycker vi från branschföretagens sida lämpar sig väl för en aktivitet av detta slag.

Exporten har alltid haft stor betydelse för den svenska glasindustrin, och det gäller självfallet alltjämt. Därför är det glädjande att tyngdpunkten i åtgärdsprogrammet ligger i ökade exportfrämjande åtgärder. För att underlätta finansieringen av företagets ansträngningar i vad gäller marknadsföringen föreslås också statliga lånegarantier, s. k. strukturgarantier. En viktig nyhet är stödet till designverksamheten. Här vill jag knyta an till det som Karin Nordlander nyss sade om vikten och nödvändigheten av att satsa på hantverksskicklighet, skickliga yrkesmän och en god design. En annan viktig nyhet är den tekniska fortbildningen av vissa personalkategorier. Fortsatt investeringsstöd med avskrivningslån för investeringar i produktionsutrustning som höjer effektiviteten föreslås även.

Den totala ramen för programmet är 36,5 milj. kr., vartill skall läggas särskilda strukturgarantier på 25 miljoner. Med hänsyn till den svåra ekonomiska situation som vårt land befinner sig i har regeringen markerat sitt intresse för den relativt blygsamma men för den skall inte mindre betydelsefulla glashanteringens.

Det samlade åtgärdsprogrammet är, alltså med hänsyn till det för vårt land hårt ansträngda ekonomiska läget, en betydande satsning från samhällets

sida. Syftet är självfallet att på olika sätt *förstärka* den manuella glashanteringen.

Fru talman! Med anledning av propositionen har två motioner väckts, den ena av Olof Palme m. fl. och den andra av Lars Werner m. fl. I båda motionerna lägger man fram förslag till åtgärder som syftar till att öka exportmöjligheterna. Självfallet skall alla möjligheter som syftar till att öka svensk glasexport beaktas. Jag har nyss konstaterat att exporten av glas under åtskilliga decennier varit ett livsvillkor för denna bransch. Därom råder inga delade meningar. Men exportsatsningarna måste byggas upp på ett sådant sätt och med sådana medel att de blir trovärdiga och kan ingå som ett naturligt led i svensk exportpolitik.

Inom branschen ser man gärna kollektiva exportsatsningar, men man tror att statliga styrningar här lika litet som på andra områden på ett varaktigt sätt kan främja en exportökning av svenska produkter. Kollektiva satsningar skall initieras av glasbruken själva och genomföras av dessa, gärna under medverkan av Sveriges exportråd. Särskilt viktigt är att de mindre glasbruken etablerar samverkan på exportmarknaderna, detta för att höja effektiviteten i marknadsföringen och reducera kostnaderna. För många bruk är det ett villkor för att de skall kunna överleva.

I båda motionerna anlägger man också synpunkter och framställer förslag när det gäller importen av glas, vilken är ytterligt besvärande för glashanteringen här i Sverige. Det kommer också till uttryck i en socialdemokratisk reservation, som jag vill kommentera.

Fru talman! Utan tvivel är den starkt ökande glasimporten ett allvarligt problem. Vad som emellertid gör det särskilt besvärligt att hantera frågorna om glasimporten är vårt lands internationella åtaganden på det handelspolitiska området. De största exportörerna av glas till Sverige är just de länder till vilka våra handelspolitiska bindningar är starkast. Jag vill erinra om att 1980 över 80 % av importen av hushålls- och prydnadsglas kom från EG- och EFTA-länderna. Utskottet har, efter noggrann prövning, vill jag påstå, uttalat att regeringen noga följer utvecklingen och överväger vilka åtgärder som är möjliga att vidta. Vi brukar inom riksdagen kalla det för en positiv skrivning. Jag tycker det är ett steg framåt. Skillnaden mellan det utskottsmajoriteten sagt och det reservanterna uttryckt i sina skrivelser blir inte särskilt markerad eftersom något krav på importbegränsande åtgärder just nu inte har framförts från något håll.

I en annan reservation tar socialdemokraterna upp frågan om att speciella lånemedel skall ställas till förfogande för satsningar på alternativ sysselsättning på glasindustrierna. Man önskar att 10 miljoner anslås för detta ändamål under en treårsperiod. Utskottet har ansett att redan befintliga instrument skapar förutsättningar för alternativ sysselsättning om problem skulle uppstå. Man bör här föra ett mycket ingående resonemang med utvecklingsfonderna och utnyttja deras kapacitet både beträffande lån och regionalpolitiskt stöd. Även övriga i propositionen föreslagna stödåtgärder bör innebära ökade möjligheter att upprätthålla en sysselsättning.

Fru talman! Ytterligare ett par för branschen väsentliga frågor vill jag

kommentera. Det gäller först avskrivningslån för investeringar, som har utgått sedan budgetåret 1977/78. Investeringsbehovet är, inte minst med hänsyn till branschens dåliga lönsamhet, synnerligen stort, och det är också eftersatt. Det gäller såväl lönsamma investeringar i produktionsteknik som företagsekonomiskt mindre intressanta investeringar avseende bl. a. den yttre miljön. Lånen kan f. n. utgå för högst 50 % av investeringen och skrivs av under högst tio år. Industriverket har föreslagit att lån till förbättrad yttre miljö bör utgå med högst 80 % av investeringen.

Med hänsyn till att investeringar i yttre miljö är betungande för en bransch med så dålig lönsamhet som den manuella glasindustrin har utskottet ansett, att det finns goda skäl som talar för att avskrivningslån får lämnas för förbättring av den yttre miljön. I sådana fall bör lån få lämnas för *mer* än 50 % av investeringen. Det är också ett steg framåt. Utskottet lämnar åt regeringen att avgöra om den fortsatta utvecklingen motiverar en ändring i lånevillkoren. Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande till regeringen enligt det utskottet här har anfört. Jag anser att det som uttalats från utskottet är positivt.

Den andra frågan slutligen gäller det finansieringsbidrag som Glasforskningsinstitutet i Växjö erhåller för sin forskning, vilket innebär att staten genom STU till 50 % finansierar institutets forskning. För den andra hälften svarar glasbruken själva. Branschens möjlighet att bidra minskar successivt till följd av att antalet företag starkt reducerats, vilket innebär minskad omsättning totalt och därmed mindre bidrag till institutet. Därför borde en höjning från nuvarande 50 % till 60 % tillåtas.

Med hänsyn till den höga ambition som präglar det föreslagna åtgärdsprogrammet för perioden 1981/82–1983/84 skulle det enligt utskottets uppfattning ge en obalans åt programmet om Glasforskningsinstitutet under denna tid skulle tvingas att dra in på sin verksamhet. Utskottet uttalar att regeringen och STU får ta ställning till i vilken utsträckning Glasforskningsinstitutet skall tillgodoses inom den ram som finns tillgänglig för stöd åt kollektiv forskning. Här har utskottet förordat ett uttalande av riksdagen. Även det är ett steg i rätt riktning.

Fru talman! Med det nu anförda vill jag yrka bifall till näringsutskottets hemställan under samtliga punkter i dess betänkande 45.

Anf. 16 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Erik Hovhammar säger att han är förvånad över det särskilda yrkande som vi har framställt. Vi socialdemokrater har också haft anledning att vara förvånade över borgerliga ageranden vid många tillfällen. Egentligen är det självklart att man tror att tidigare fattade beslut skall gälla. Det är de anställda, deras organisationer och kommunala företrädare som har känt en väldigt stark oro, och det är den som vi på detta sätt har markerat.

Anf. 17 KARIN NORDLANDER (vpk) replik:

Fru talman! Erik Hovhammar och jag har gemensamma intressen i den här frågan, och skiljaktigheterna oss emellan är inte lika stora som de brukar vara i den här kammaren:

Jag vill kommentera två saker i Erik Hovhammars anförande.

Erik Hovhammar nämnde turismen. Turisterna är naturligtvis en stor marknad för glasbruken. Men turister är inte intresserade av att besöka enskilda glasbruk med en maskinell tillverkning. Om man skall få behålla turisterna måste de många enskilda enheterna, som ligger ganska nära varandra och där var och en har sina specialiteter, finnas kvar. Turismen står och faller med bevarandet av de små glasbruken.

De statliga stödåtgärderna har enligt vår mening hamnat snett, när de stora glasbruken har favoriserats. De stora koncernernas makt över glasbruken utgör i dag ett hinder för en positiv utveckling av glasindustrin. Flera glasbruk har lagts ned de senaste åren. De stora bolag som nu härskar i "Glasriket" har endast en målsättning: att ta ut så stora vinster som möjligt. Deras s. k. utvecklingsplaner innebär ytterligare rationaliseringar, fler robotar och mekanisering av glasindustrin för att de skall kunna maximera vinsterna. Det är de stora koncernernas inbördes maktkamp, spekulationer och ständiga jakt efter profiter som har vållat krisen och förhindrat att den fått en lösning. Med den pågående mekaniseringen följer yrkesmässig och kulturell utarmning av glashantverket. För att vända den nuvarande glaskrisen till en positiv utveckling krävs framför allt att samhället tar över ägandet av den stora glaskoncernen och att staten medverkar till förmånliga krediter i de fall där löntagarkooperativ, de anställda, är beredda att ta över och själva driva glasbruken. Det krävs vidare att staten svarar för utbildningen inom glasindustrin, att ett gemensamt exportbolag upprättas för den manuella glasindustrin och att importbegränsningar görs inom den manuella glasindustrins produktionsområde. Och det krävs slutligen att statliga kulturanslag beviljas till glasindustrin.

Anf. 18 ERIK HOVHAMMAR (m) replik:

Fru talman! Till Birgitta Johansson vill jag säga att det är väldigt svårt att fastlägga en plan som skall äga bestånd under ett stort antal år. Förhållandena ändrar sig ju mycket snabbt i vår tid. Det gäller inte minst en sådan bransch som glashantering, som är mycket konjunkturkänslig. Därför måste vi uppmärksamma vad som sker i tiden. Det har man gjort från industriverkets sida, och det har följts upp av näringsutskottet. Jag vill påstå att de riktlinjer som vi har lagt fast i näringsutskottets betänkande bör vara en god grund för en fortsatt positiv utveckling för den manuella glasindustrin.

Vi har i näringsutskottet behandlat frågor som rört en mängd olika branscher, och vi har tvingats konstatera att man i vissa fall måste göra betydande reduceringar av antalet företag och antalet anställda. Det är i och för sig ytterligt beklagligt, men ekonomins lagar är sådana, och vi har bara att böja oss inför detta faktum. Jag tycker i alla fall, fru talman, att den uppläggning som har gjorts beträffande manuellt glas – om man jämför med vad som har skett i många andra branscher – är synnerligen positiv. Det har inte blivit så våldsamt stora ryckigheter som på andra håll – även om en del skickliga medarbetare tyvärr har blivit friställda.

Jag tror att vi skall vara realistiska i dessa frågor, och jag är övertygad om att de riktlinjer som utskottet dragit upp kommer att föra med sig att vi kan lyckas behålla ungefär den storlek på den manuella glasindustrin som vi f. n. har. Den manuella glashantering är ingen expansiv industri, det måste vi konstatera. Vi har ett utomordentligt hårt tryck utifrån, bl. a. från lågprisländerna, och vi kan inte göra särskilt mycket åt detta, beroende på de handelspolitiska hinder vi har. Den övervägande delen av importen kommer just från de länder med vilka vi har stora handelspolitiska kontakter.

Men sammanfattningsvis kan vi i alla fall vara optimistiska när det gäller svensk glashantering, och jag hoppas, som jag nyss sagt, att de beslut som vi i dag skall fatta kommer att innebära att vi åtminstone kan behålla den storleksordning på branschen som vi f. n. har.

Till Karin Nordlander vill jag säga att det i propositionen liksom i näringsutskottets betänkande i stor utsträckning anvisas vägar för de mindre glasbruken. Det behövs både stora glasbruk och mindre enheter. De stora glasbruken, säger fru Nordlander, ser vinsten som väldigt betydelsefull. Ja, det måste *alla* företag göra. Företag som inte har vinst kan i längden inte existera. Samhället skall inte, anser vi, tillgripa detaljreglering av glasindustrin. Förstatligande är ingen väg ur problemen.

Anf. 19 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Erik Hovhammar tycks ha gett upp hoppet. Han tycks ha accepterat en nedgång i branschen, men det har inte vi socialdemokrater gjort. Om jag inte minns fel har Erik Hovhammar i tidigare debatter här i riksdagen sagt att man med vettiga insatser och en vettig organisation av stödet borde kunna hålla en nivå på 2 500 arbetare, men nu är vi nere i 1 500.

Anf. 20 KARIN NORDLANDER (vpk) replik:

Fru talman! Jag kan hålla med Erik Hovhammar om att också de stora glasbruken måste finnas, men det får inte medverka till att de små enheterna försvinner. Det är vad som har hänt under 1970-talet.

Erik Hovhammar är också optimist och tror att man skall kunna behålla vad som finns kvar – då är det litet märkligt att Erik Hovhammar hamnar på regeringens linje, som innebär någonting helt annat. Regeringen följer inte den målsättning som riksdagen tidigare varit enig om. Ett bifall till regeringens förslag nu kan alltså inte innebära att man behåller den omfattning på glasindustrin som denna har i dag. I förslaget står att man skall minska med 285 personer. I själva verket är bortfallet ännu större, men man räknar ändå med att ett sjuttiofemtal skall få jobb, och därefter återstår 285. Det hela går inte riktigt ihop.

Anf. 21 ERIK HOVHAMMAR (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att min utskottskollega, Birgitta Johansson, som har stor insikt i fackliga frågor och näringspolitik, också skall förstå att man i en sådan bransch som glas måste acceptera en viss nedgång. Vi sitter ju i

utskottet och behandlar bransch för bransch som har mer eller mindre stora problem. Vi får finna oss i företagsnedläggningar, vi får finna oss i att antalet anställda reduceras. Det vore egendomligt om man inte i glasindustrin skulle ha ungefär samma problematik som i andra branscher. Det finns ingen möjlighet, fru talman, att låsa en bransch i ett visst läge med ett visst antal företag och ett visst antal anställda för ett antal år framåt. Det går helt enkelt inte. Vi måste leva i nuet, och vi måste också se vad som händer inte bara i vårt eget land utan även – inte minst vad avser den här branschen – vad som händer i utlandet. Därför är målsättningen att vi skall försöka behålla ungefär det antal anställda och företag som vi f. n. har. Längre kan vi nog inte gå. Jag hade själv för några år sedan en annan uppfattning: jag trodde att vi skulle kunna behålla flera människor i glashantering. Men utvecklingen har inte gått i den riktningen, och det måste vi acceptera.

Löntagarägda företag är ingen ny uppfinning, fru Nordlander. Jag vill erinra om att redan på 1930-talet fanns det i Småland flera bruk som de anställda tagit över. Ibland gick det bra, ibland gick det mindre bra – det har inte varit någon direkt patentrösning. Men i propositionen anvisar industriministern möjligheter till s. k. arbetskooperativa företag, och det finns redan ett par stycken sådana i Småland. Jag hoppas att de skall lyckas väl med sitt arbete. De kan, om de är eniga, säkerligen åstadkomma mycket positivt.

Det konstnärliga och det kulturella har vi ägnat ganska stort intresse. Även i vpk-motionen understryks den manuella glasindustrins kulturella värde. Om fru Nordlander läser propositionen och utskottsbetänkandet, kan hon konstatera att även regeringen och utskottet har ställt sig synnerligen välvilliga i detta avseende. Det är viktigt att vi slår vakt om hantverket, God svensk design och skickliga yrkesmän, det är det som skall göra det möjligt för svensk glashantering att överleva. En viss mekanisering får vi nog trots allt acceptera. Men jag har min uppfattning klar efter att ha arbetat i branschen i 36 år: svensk manuell glasindustris framtid är kvaliteten. Och jag upprepar: God design och god hantverksskicklighet är grunden för fortsatt aktivitet och över huvud inom manuell glasindustri.

Förste vice talmannen anmälde att Birgitta Johansson och Karin Nordlander anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 22 GÖSTA ANDERSSON (c):

Fru talman! Regeringens förslag till stöd för att stärka den manuella glasindustrin är ett steg i rätt riktning. Förslaget ger sammantaget ett kraftfullare stöd än vad någon tidigare regering presterat. Används de 61 milj. kr. som nu ställs till glasindustrins förfogande på rätt sätt bör de anställda inom den manuella glasindustrin kunna se framtiden an med större tillförsikt och framtidstro.

Särskilt glädjande är den kraftiga uppräknings av exportstödet med ungefär 60 %. Förutsättningarna för att öka exporten av svensk glaskonst, som har ett högt internationellt anseende, borde vara goda. Den yrkesskick-

lighet och den höga konstnärliga kvaliteten som svenska glasarbetare och formgivare representerar saknar motstycke ute i världen. Den fina kulturtradition och konstart som de anställda inom den manuella glasindustrin är bärare av borde vara ett gott motiv för att öka exportansträngningarna.

Det är dock viktigt att statens stöd till exporten av svensk glaskonst inte koncentreras enbart till de två stora koncernerna inom branschen. Ett särskilt ansvar har samhället för att underlätta för de mindre och fristående glasbruken att förbättra sina exportinsatser. Det är bra att utskottet klart har pekat på behovet av effektivare exportansträngningar.

Motiven för ett stöd till den manuella glasproduktionen är inte enbart att vi vill slå vakt om kulturvärden och en ovärderlig konstart. Glasbrukens stora regionalpolitiska betydelse är ofta underskattad i debatten. Alla har inte klart för sig att om ett glasbruk försvinner förlorar människorna i denna bygd ofta den enda arbetsplats som finns att tillgå. Glasbruken är helt enkelt en viktig livsnerv i dessa bygder. Det vore därför socialt orättfärdigt att klippa av den möjlighet till arbete och trygghet som glasbruken ger människorna i dessa delar av landet.

I ett kärvt ekonomiskt läge vilar naturligtvis ett särskilt stort ansvar på oss att sätta in samhällets resurser där de bäst behövs. Vi borde sannolikt – om vi skall vara självkritiska – ibland vara bättre på att göra de rätta avvägningarna. Det finns goda skäl för oss att t. ex. jämföra stödet till glasindustrin med vad varvsorterna i vissa fall har fått. En sådan jämförelse visar snart att det egentligen är endast växel pengar som gått till glasindustrin. Ändå är glasbruksbygderna långt mer sårbara och svagare områden i förhållande till t. ex. Göteborgsområdet.

I glasbruksbygderna kan inte – det är viktigt att ha klart för sig det – friställda arbetare och tjänstemän ty sig till en stor offentlig arbetsmarknad. Den offentliga sektorn existerar ju knappast i dessa bygder. Inte heller den omfattande privata servicesektorn som finns i flera större tätortsregioner finns att tillgå i glasbruksbygderna. En stor andel dold arbetslöshet finns också redan i dessa områden. Barnfamiljerna får i huvudsak klara sin barnomsorg utan samhällets stöd i de här bygder. Man kan alltså på område efter område konstatera att situationen för människorna i glasbygderna är långt sämre än vad som gäller i stora delar av landet i övrigt.

Samhället har i varje fall i de rikare varvsregionerna haft råd att satsa mer än 500 000 kr. per anställd för att stödja sysselsättningen. Det är naturligtvis självklart att samhället måste bekämpa arbetslösheten även i dessa områden. Men man kan inte komma ifrån att viljan i riksdagen att ge motsvarande stöd till glasbruksbygderna och andra svaga regioner i landet har varit ganska sval. Socialdemokraterna hade regeringsansvaret under många år då glasbranschen kämpade med stora problem, men de tog inte särskilt mycket initiativ för att stödja glasbranschen då. Däremot har samma parti utvecklat stor aktivitet för att ta itu med vissa varvsproblem. Nu försöker socialdemokratin i debatten kring glaset att framställa sig som glasindustrins beskyddare. Jag vill då säga: Hade man från socialdemokratisk sida inte gjort en del ekonomiska felbedömningar på andra håll, hade staten logiskt sett haft större

resurser över för stöd till glasindustrin. Socialdemokratin har tydligen gjort den bedömningen att glasbruksbygderna inte har så svåra problem som man har i en del rikare regioner. Man kan naturligtvis fråga sig hur man har kunnat komma fram till denna slutsats ifrån partiets sida.

Ett problem som utan tvivel kommer att gälla den manuella glasindustrin i framtiden är hur kostnadsutvecklingen kommer att se ut. Glasnäringens lönsamhet och dess överlevnad kommer i hög grad att vara beroende av t. ex. utvecklingen för löner, socialförsäkringsavgifter och andra pålagor. Att vi har ett högt inslag av arbetskraft är naturligt och självklart i en glaskonst som har en så hög kvalitet som beträffande det svenska glaset. Näringen kommer alltså att kraftigt påverkas av om samhället t. ex. väljer att höja avgifterna på arbetskraften. Det finns därför verkligen skäl att på allvar diskutera om det är ett samhällsintresse att företag och produktion som har hög andel mänsklig arbetskraft bör belastas med höga avgifter.

Det är ett känt faktum att glasbruken och många andra små och medelstora företag har en låg frånvaro från arbetet. De belastar i liten utsträckning relativt sett kostnaderna för våra försäkringskassor. I huvudsak får barnfamiljerna i glasbruksbygderna själva svara för sin barnomsorg utan ersättning från samhällets sida. Litet tillspetsat kan man säga att glasarbetarna och produktionen i dessa bygder tvingas bära tunga sociala kostnader för en social service som i första hand kommer människor till godo i ekonomiskt starkare regioner. De ekonomiskt svagare regionerna får alltså bära en stor andel av de sociala kostnaderna. En så tung ekonomisk börda tål inte den manuella glasindustrin med sin personalintensiva verksamhet.

Centern har vid skilda tillfällen redovisat sin principiella uppfattning i den här frågan. Vi har sagt att man i fortsättningen på allvar bör diskutera att sänka avgifterna för de företag och delar av landet som i förhållandevis låg grad belastar den offentliga sektorn. En differentierad avgift skulle utan tvivel gynna bl. a. glasindustrins framtida utveckling. En sådan anpassning av avgifterna är också en viktig rättvisefråga och ett led i en bättre fördelningspolitik till fördel för de ekonomiskt svagare regionerna i landet.

Sammanfattningsvis kan man säga att regeringens glasbruksproposition är ett viktigt led när det gäller att säkra en framtida svensk manuell glasbruksproduktion av hög kvalitet. Särskilt väsentligt är det att exportinsatserna sätts in snart och att stödet används på ett effektivt sätt. Det finns också starka skäl för att avgifterna på arbetskraften på sikt lättas för glasbruken och andra små och medelstora företag för att man på detta sätt skall kunna stärka näringens framtida konkurrenskraft och utveckling.

Jag vill med detta yrka bifall till näringsutskottets hemställan i dess betänkande 1980/81:45.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 23 ERIK HOVHAMMAR (m) replik:

Herr talman! Jag vill erinra om vad jag nyss sade – att professor af Trolle redan för åtskilliga år sedan pekade på branschens problem. Han tog därvid bl. a. fasta på de stora arbetskraftskostnader som branschen har i jämförelse med förhållandena i många andra länder. Jag vill påstå att många av de akuta problem som vi har beror på att vi under åren 1973–1976 genom lagstiftning fick ett alltför stort antal arbetsgivaravgifter, som jag vill beteckna som straffskatter. För ett mindre glasbruk med 65 anställda och med en beräknad omsättning på 10 milj. kr. utgör arbetsgivaravgifterna totalt, inkl. AMF, 1 524 000 kr. Det innebär ca 15 % på omsättningen. Per arbetsdag måste detta lilla företag punga ut med en skatt på 6 800 kr. Kostnaderna för de större bruken, koncernerna, är ännu högre, ca 20 % på omsättningen – och för de mindre bruken alltså i runt tal 15 %.

Om man jämför med industrier med större automatik i tillverkningen, exempelvis den mekaniska verkstadsindustrin, finner man, herr talman, att motsvarande skatt där är ca 4 %. Jämför alltså 4 % med bortåt 20%! Då förstår vi alla hur stor roll denna skatt spelar när det gäller lönsamheten och möjligheterna att överleva för en sådan manuell hantering som glasindustrin.

Därför har det också ställts krav på differentierade arbetsgivaravgifter. Gösta Andersson var inne på detta, och jag vill också gärna bekräfta det. F. n. är en utredning på gång, som avser att man skulle kunna sänka avgifterna regionalt. Det borde också – jag är mycket angelägen att understryka det – kunna gälla en sådan bransch som den manuella glasindustrin. Jag tror att detta många gånger skulle vara betydligt bättre på sikt än tillfälliga stödåtgärder, som vi här i dag har diskuterat.

Slutligen är det fråga om energikostnaderna. Oljepriserna har på några år flerdubblats, och det är ett stort problem för vår industri. En skattesänkning skulle härvidlag gynna glashantering. Vi har f. n. tyvärr inga alternativ till bränsle vid sidan av oljan.

Anf. 24 KARIN NORDLANDER (vpk) replik:

Herr talman! Glasarbetarna kan se på utvecklingen med framtidstro, säger Gösta Andersson med hänvisning till regeringens insatser. Men denna framtidstro avspeglas inte i de remissyttranden som fogats till propositionen. Där framgår att såväl kommunala myndigheter som länsmyndigheter och de anställdas fackliga organisationer är missnöjda med det sätt på vilket statens industriverk har fullgjort sitt uppdrag att utarbeta förslag till en samlad plan för samhällets insatser för glasindustrin.

Samstämmigt är man i remissyttrandena missnöjd med att strukturstödet hittills endast utgått i samband med fusioner och att inga ändringar i inriktningen finns i det föreliggande förslaget. Enligt remissinstansernas mening kommer SIND:s huvudalternativ med all sannolikhet att innebära nedläggningar av mindre glasbruk och en koncentration av produktionen till de stora bruken.

Länsstyrelsen i Kalmar län avvisar bestämt alla tankar på ytterligare

fusioner i Glasriket – fusionerna har ju hittills enbart inneburit flera nedlagda glasbruk, minskad sysselsättning och förlorade marknadsandelar.

Emmaboda och Nybro kommuner kräver att föreslagna medel för branschstöd snarast beviljas och att industriverket omedelbart får i uppdrag att skyndsamt lägga fram förslag om branschstöd som uppfyller målsättningen för branschen – dvs. bevarad sysselsättning, bevarad konstnärlig kvalitet och konkurrenskraft.

De anställda anser det viktigt med någon form av kreditinstitut som kan trygga kapitalförsörjningen när de anställda är beredda att ta över verksamheten. Det gäller exempelvis Pukebergs Glasbruk, som nyligen var aktuellt. Alla är övertygade om att en övergång till maskintillverkat glas innebär en dödsdom över hela glasindustrin.

Vi har nu nått den gräns då vi inte har råd att mista en enda glasbruksenhet eller anställd för att inte riskera glashantverkets fortlevnad. Regeringens förslag har inte en sådan ambition och ger ingen garanti för fortsatt verksamhet, som Gösta Andersson här tycks tro.

Anf. 25 GÖSTA ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Karin Nordlander förnekade ändå inte faktum, att det förslag som föreligger om stöd för den manuella glasindustrin representerar de största insatser som någon regering gjort.

Om fru Nordlander riktar kritik mot det framlagda förslaget har hon ju anledning att något självkritiskt diskutera vad vpk gjorde under den tid då 29 glasbruk slogs igen i det här landet och då 2 000 arbetstillfällen försvann inom glasnäringen. Under den tiden fanns det socialistisk majoritet i den svenska riksdagen. Då hade rimligtvis vpk haft större möjligheter att mera direkt påverka glasnäringens utveckling.

Jag vill också påminna Karin Nordlander om att löntagarägda företag – något som hon i olika sammanhang talar varmt för och som jag också kan ställa mig bakom – har kommit till stånd bl. a. i Målerås med den nuvarande industriministerns bistånd. Dessa löntagarägda företag hade inte kommit till stånd, om man inte hade fått samhällets stöd.

Såvitt jag vet skapades det inga löntagarägda företag inom glasindustrin under den tid då det fanns socialistisk majoritet i Sverige.

Jag vill inte på något sätt hävda, Karin Nordlander, att det förslag som föreligger skulle innebära en definitiv garanti för att inget arbetstillfälle skulle slås ut. Förmodligen kan ingen politiker ställa sig i den här talarstolen och ge sådana garantier – inte ens någon från vpk. Men det är ett obestridligt faktum att det förslag som nu föreligger och som i huvudsak har majoriteten i riksdagen bakom sig, trots att det finns några marginella reservationer, är den största satsningen hittills för att säkra glasnäringens framtid.

Jag delar Karin Nordlanders uppfattning när det gäller fusionsfrågan. Socialdemokratin trodde kanske att fusioner var lösningen, men ingenting har visat på att fusioner skulle kunna lösa glasnäringens problem.

Samma sak är det naturligtvis med Emmaboda. Det gäller för oss och det gäller även för vpk att analysera de verkliga framtidsproblemen för

glasnäringen och för andra personalintensiva industrigrenar, där det uppenbarligen finns risker.

Nr 135

Fredagen den
8 maj 1981

Anf. 26 KARIN NORDLANDER (vpk) replik:

Herr talman! Nu har ju inte, Gösta Andersson, vpk:s förslag i någon större utsträckning rönt bifall, även om det förut var en socialdemokratisk regering. Det är bara att konstatera detta. Vad som hänt Emmaboda Glas kan man f. ö. inte ge den borgerliga regeringen *hela* skulden för. Saint-Gobain höll ju aldrig vad som ingick i överenskommelsen. Köpet skulle naturligtvis ha gått tillbaka, eftersom Saint-Gobain inte uppfyllde de krav som företaget självt uppställt.

För Målerås vill jag gärna hålla tummarna och hoppas verkligen att man skall kunna klara vad man nu satsat på och att man försöker fortsätta driften. Men vi får väl återkomma till resultatet av dessa insatser.

Glasindustrin

Anf. 27 LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Det finns ingen enkel patentrösning för räddning av vår glasindustri, något som den här debatten väl har visat. Det krävs insatser av många olika slag och på många olika plan.

Ingen kan slå sig till ro med dagens beslut, utan insatserna måste givetvis följas upp. Vår tidigare beslutade målsättning innebär att man måste bevaka händelseutvecklingen intensivt.

Regeringen har under flera år varit mycket passiv. Under den tid som utredningen har pågått har antalet anställda tillåtits minska med ungefär 300 personer. Nu har ytterligare ca 100 personer blivit tvungna att lämna sina arbeten. Det totala antalet anställda uppgår nu till endast 1 500. Rekryteringen är i fara, och utan rekrytering och utbildning finns det ingen framtid för svensk glasindustri.

Åtskilliga debatter här i riksdagen har belyst de här problemen, men jag vill i dag trots detta framlägga några aktuella synpunkter från "glasriket". Det som inte kan tillgodoses nu kan vara till god nytta i det fortsatta arbetet. Hela glasriksbygden är engagerad i de här frågorna. Det gäller möten, debatter, studiecirklar, utställningar, uppvaktningar, demonstrationer, ja, t. o. m. demonstration på Sergels torg i Stockholm. Alla ställer upp: de anställda, övriga invånare, kommunala representanter, fackförbunden och länsstyrelserna. Vi måste ta vara på den aktivitet och framtidstro som ändå finns och genom politiska beslut se till att utvecklingen går i den av människorna önskade riktningen.

De socialdemokratiska riksdagsledamöterna från Kalmar län och Kronobergs län gjorde nyligen en rundresa till några glasbruk för att diskutera med de anställda. På varje plats möttes vi av konstruktiva och väl genomtänkta förslag och idéer, vilket var av mycket stort värde för oss i arbetet med de här frågorna. Genomgående tog man upp export- och importproblemen, vilka vi också har belyst i vår partimotion. Problemen tas också upp i reservationerna. Man ansåg att det var självklart att den målsättning som riksdagen beslutade om 1979 fortfarande skall gälla. Vidare var man helt överens om att

stödinsatserna måste inriktas på att behålla och utveckla hantverket. Man menade att problemet med lagren berodde på för stor produktion av det maskintillverkade glaset. På hantverkssidan hade man svårt att klara av efterfrågan. Jag förutsätter att alla ansökningar om stöd prövas med detta som bakgrund. Kapitaltillförseln till branschen var också ett ständigt samtalsämne. Man diskuterade löntagarägande och avskrivningar av statliga lån, med motsvarande inflytande. Dessa frågor kommer vi att få ta ställning till senare i vår. Man ansåg att det borde införas en produktionsskatt för att skapa rättvisa åt arbetskraftsintensiv industri. Utbildningsfrågorna borde också ses över, eftersom det i propositionen bara redovisas hur situationen är i dag och då det saknas förslag till åtgärder. Förslaget i vår partimotion har nyligen behandlats här i riksdagen och, på utbildningsutskottets hemställan, också antagits. Vi skall alltså få en översyn av utbildningsfrågorna, och i det sammanhanget skall man också undersöka vad som skall göras med statsbidraget till glasskolan. Det skall avgöras om skolan i fortsättningen skall drivas i kommunal regi eller om staten skall ta ansvaret för utbildningen.

Vid våra besök framhölls också att det borde utgå ett särskilt regionalpolitiskt stöd. Därmed skulle man kunna mildra effekterna av de nedskärningar som redan har skett. Detta har vi också föreslagit i vår partimotion, vilket överensstämmer med ett förslag från industriverket som har tillstyrkts av de flesta remissinstanserna. Och våra kära borgerliga länskolleger kan väl knappast komma sig för med att rösta mot detta förslag.

Gösta Andersson menade tidigare att vi skulle få en massa pengar över, om vi inte satsade så mycket på varven. Det är något cyniskt talat av en centerpartist som påstår sig vilja slå vakt om alla delar av vårt land. Vi socialdemokrater är intresserade av alla människor på alla orter, men centerns intresse för glesbygden är tydligen bara historia. Ni avstyrker ju i dag förslaget om 10 milj. kr. i lokaliseringstöd för glasorterna. Men Gösta Andersson har fortfarande chansen att ändra sig på denna punkt.

Övriga förslag som vi fick ta del av gällde stimulans av turismen, samarbete med sjukvården beträffande tillverkning av glas för sjukvårdsändamål, översyn av energiskatten, differentierade arbetsgivaravgifter, prissättning, utbyte av företagsledning osv. En del av dessa förslag är nu föremål för utredning.

När det gäller företagsledningarna vill jag upprepa vad jag tidigare har uppmanat industriministern: Ta kontakt med företagsledningen och klargör riksdagens inställning! Med litet fantasi och god vilja kan industriministern säkert hitta former för sådana kontakter. Eftersom industriministern inte är här, vill jag vädja till Erik Hovhammar att göra industriministern sällskap vid dessa kontakter, då han har goda erfarenheter från branschen. Det skulle kännas bra för oss i bygden, om industriministern och Erik Hovhammar visade detta intresse. Säg ifrån! Tala om vad riksdagens målsättning innebär!

Till sist några reflexioner med anledning av vpk:s förslag om avslag på propositionen. Jag tycker inte heller att propositionen uppfyller alla krav,

men jag anser att man genom att stödja vårt särskilda yrkande om målsättningen når samma effekt som vpk eftersträvar. Arbetet med branschens problem kan då inte avstanna. Ett avslag på propositionen skulle däremot få den praktiska konsekvensen att allt stöd upphör att utgå från den 1 juli. Att regeringen skulle kunna få fram ett nytt förslag som riksdagen skulle hinna behandla innan vi slutar den 10 juni är orealistiskt. Jag accepterar därför t. v. de delar av propositionen som inte berörs av våra reservationer, och i övrigt stöder jag reservationerna. Vårt parti kommer således även i fortsättningen arbeta för den målsättning som riksdagen tidigare har satt upp.

Karin Nordlander hänvisade till några tidningsrubriker om att socialdemokratin laddar upp för att rädda glasindustrin osv. Jag vill bara påpeka att det inte är jag eller andra socialdemokrater som sätter tidningsrubrikerna, utan det gör journalister. Vi har lagt fram förslag som bygger på de anställdas önskemål, och det kommer vi att fortsätta att göra. Vi har fått igenom en del av dessa förslag, t. ex. att man skall se över utbildningen och förslaget om samarbete mellan branschen och glasforskningsinstitutet.

Jag sade inledningsvis att det inte finns någon enkel patentrösning, utan att det krävs tålmodigt arbete på alla plan. Lösningen på glasindustrins problem kan inte heller ses isolerad från våra allmänna industripolitiska målsättningar och den ekonomiska politik som förs i landet – och där finns det enligt min mening mycket övrigt att önska.

I dag på förmiddagen nådde mig beskedet att lokalpressen i dag presenterar ett meddelande om att Emmaboda Glas kommer att permittera ytterligare ungefär 160 människor av de 425 som nu är anställda. Sysselsättningsgarantin gällde 700 anställda. Jag vill med anledning av detta verkligen understryka utskottets uttalande på denna punkt: "Utskottet förutsätter att regeringen genom förhandlingar med Saint-Gobain hävdar den utfästelse som har givits av bolaget." Vi socialdemokrater kan inte acceptera att bolaget på detta sätt frångår tidigare överenskommelser.

Anf. 28 GÖSTA ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Lena Öhrsvik sade att regeringen hade varit passiv i glasbruksfrågan. Får jag då än en gång påminna henne om att denna satsning är den hittills största. Vad man då skall säga om tidigare regeringar, som inte gjorde några insatser alls, överlåter jag åt Lena Öhrsvik att bedöma.

När det gäller socialdemokraternas förslag att 10 milj. kr. skall ställas till utvecklingsfondernas förfogande för insatser i glasbrukssamhällena, känner jag sympati för detta krav i den meningen att det säkert kommer att finnas ett sådant behov. Men det är utan tvivel så att utvecklingsfonderna har resurser och har fått kraftigt ökade resurser under de senaste åren i syfte att stärka de regionalpolitiska insatserna. Det finns ingenting som hindrar utvecklingsfonderna i de aktuella länen att göra dessa insatser. Jag förutsätter helt enkelt att utvecklingsfonderna tar initiativ till sådana här regionalpolitiska insatser när sådana behov finns.

Jag känner naturligtvis precis som Lena Öhrsvik oro för Emmaboda Glas

AB. Men jag tror att vi skall dra de rätta slutsatserna och dra lärdom av att liknande avtal som det som upprättades mellan det multinationella företaget Saint-Gobain och Emmaboda glasbruk inte förpliktigar till särskilt mycket. Det borde leda oss till eftertanke inför eventuella kommande avtal av detta slag.

När Lena Öhrsvik diskuterar glasbruken med en mera kritisk attityd till den nuvarande regeringen får hon inte glömma bort att under den socialdemokratiska regeringstiden slogs 29 glasbruk igen och förlorade mer än 2 000 anställda sina arbetstillfällen. Jag tror att vi alla skall vara litet ödmjuka i denna debatt och så gott vi kan tillsammans försöka finna konstruktiva lösningar för glasnäringens framtid och de anställdas bästa.

Anf. 29 ERIK HOVHAMMAR (m) replik:

Herr talman! Jag får kanske något rätta det som Gösta Andersson sade i sitt inlägg. Jag vill erinra honom om att även tidigare regeringar ...

Anf. 30 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får erinra om att Erik Hovhammars replik gäller Lena Öhrsviks anförande.

Anf. 31 ERIK HOVHAMMAR (m) replik:

Herr talman! Lena Öhrsvik nämnde att branschen har minskat och att det skulle vara den borgerliga regeringen som var orsaken till detta. Jag vill hävda, liksom jag gjort förut, att *ingen* regering kan lämna någon garanti för fortsatt verksamhet inom en viss bransch. Man kan ha en målsättning, som man har haft i denna bransch och i många andra branscher, men de ekonomiska realiteterna måste till slut vara utslagsgivande.

Vidare vill jag säga till Lena Öhrsvik att produktionsskatten sannerligen inte löser glasindustrins problem. Promsen – som många rätteligen brukar kalla bromsen – innebär att vi får en fördyring av varorna som gör det *ännu* svårare att exportera. Därför innebär promsen icke någon som helst fördel, utan den är en nackdel och en ytterligare pålaga.

I övrigt vill jag bara säga att de åtgärder som föreslagits från regeringens sida i den proposition vi nu behandlar syftar till att *förstärka* den svenska manuella glasindustrin och skapa en framtid för alla dess utövare. Det är kontentan i det förslag som vi i dag behandlar och snart skall ta ställning till.

Anf. 32 KARIN NORDLANDER (vpk) replik:

Herr talman! Vi vet ju hurudana tidningsrubriker är, men i detta fall tycker jag att de träffar ganska rätt. Här står det också att skillnaden med socialdemokraternas förslag är att de drar de rätta slutsatserna när de skriver sin motion. Nu säger Lena Öhrsvik att man arbetar för den målsättning som riksdagen har uttalat sig för. Men vi tycker att det är litet av ett slag i luften med enbart ett nytt uttalande om samma målsättning som riksdagen en gång enhälligt har ställt sig bakom. Vänsterpartiet kommunisterna begär i stället åtgärder för att man skall kunna förverkliga däri uppsatta mål.

Anf. 33 LENA ÖHRISVIK (s) replik:

Herr talman! Gösta Andersson förlitar sig mycket på utvecklingsfonderna, och det tycker också jag att vi skall göra. Men de har faktiskt fått minskade resurser i stället för ökade, som Gösta Andersson nämnde. De får nu ge sig ut på den lokala lånemarknaden för att klara sina åtaganden, och där finns ju inte särskilt mycket kapital att hämta. Jag tycker därför att det finns all anledning för Gösta Andersson att stödja vårt yrkande om en påfyllning med 10 miljoner som går direkt till glasbruksorterna.

Jag står fast vid mitt uttalande om regeringens passivitet. Jag tycker faktiskt att regeringen varit väldigt passiv. Det fanns ett färdigt förslag vid regeringsskiftet 1976. Sedan förhalades ärendet, och det kom ingen proposition förrän 1977. När vi 1979 äntligen fick ett beslut om en målsättning, så arbetade utredningen i två år. Under tiden som utredningen pågick uppstod många problem och många glasbruk lades ner, trots att vi hela tiden vädjade till regeringen och sade: Gör någonting! Säg någonting! Säg ifrån att ingenting får hända medan vi håller på och utreder ärendet!

Men regeringen gjorde inte ett dugg. Jag tycker därför att det är regeringen som bär ansvaret för den nedgång som skett under utredningstiden.

Anf. 34 KJELL NILSSON (s):

Herr talman! Mycket vackert har sagts om glasriket. Enligt den debatt som förts finns det där en stor kunskapsbank att ösa ur. Det är ju glädjande för oss. Men kan det som många talar så vackert om omvandlas till åtgärder som kan rädda denna del av landet, så skulle jag vara mycket glad och tacksam.

Låt mig också säga, herr talman, utan att jag för den skull uppfordrar Erik Hovhammar till att gå upp i talarstolen igen, att jag inte riktigt förstår hur Erik Hovhammar kan säga att vi inte behöver vara så noga med att leva upp till av riksdagen tidigare fattade beslut. Jag tycker att om vi här i riksdagen har lagt fast en målsättning för glasindustrin, så är det myndigheternas skyldighet att se till att vi kan leva upp till den målsättningen. Och om vi inte kan leva upp till den, måste det vara riksdagens uppgift att ändra målsättningen. Den uppfattning som jag nu har framfört stämmer helt överens med den som länsstyrelsen framfört i sitt enhälliga yttrande till regeringen över SIND-utredningen. Alla i länsstyrelsen var eniga om att det inte var SIND:s uppgift att ändra på en av riksdagen fastlagd målsättning.

Herr talman! Jag vill också säga några ord om hur utvecklingen har varit inom glasriket under gångna perioder. Vi har startat ca 55 olika glasbruk i glasriket. De har successivt försvunnit, ett efter ett. Erik Hovhammar har tidigare nämnt att vi nu har 19 glasbruk kvar i landet – något bruk ligger utanför det som vanligen benämns glasriket. Att så många glasbruk lagts ner har inneburit svikna förväntningar för många människor. Naturligtvis gäller detta främst dem som haft sitt levebröd inom dessa industrier, som är stolta över sitt yrke och som lever för det och betraktar det som någonting mera än bara ett levebröd. De har sett sina förhoppningar grusas i och med att

företagen har försvunnit. Men jag är övertygad om att också de företagare som startat de här industrierna har blivit besvikna, när de sett att de inte orkat hålla dem vid liv. Det har också varit stora påfrestningar för kommunerna.

Under 1970-talet förlorade vi i Kronobergs län 6 glasbruk. Antalet minskade från 18 till 12. Än värre var, att vi fick en minskning av antalet anställda i glasbruksindustrin från 1 400 till 1 000. 400 familjeförsörjare stod utan anställning. I de orter där glasbruken finns dominerar dessa helt samhällena. Jag kan som exempel nämna en kommun, som i och för sig hör till dem som är mest beroende av glasbruksindustrin, men utvecklingen där är ganska betecknande för vad som skett vid alla glasbruksorter. Det är Lessebo kommun. Inte mindre än 40 % av alla industrisysselsatta i Lessebo kommun arbetar inom glasindustrin. Det säger sig självt vilka problem det blir när en sådan industri får besvärligheter. Hela samhällena hotas, hela yrkeskårer står utan möjligheter att försörja sig.

Låt oss titta på vad turismen betyder för dessa samhällena. Man hade 1,4 miljoner besökare vid glasbruken under 1978. Det är den senast kända siffran. Turismen har tillfört 700 årsarbetskrafter inom glasbrukskommunerna. Jag vill hävda att när staten går in och satsar pengar på att hålla denna verksamhet vid liv är det mycket billiga pengar för mycket goda effekter, små pengar för stora sysselsättningskapande effekter.

Glasbruken är en liten industrigrupp, men den gruppen har visats ett stort intresse från statsmakternas sida. Jag har litet svårt att förstå – jag delar Erik Hovhammars uppfattning härvidlag – Gösta Andersson när han säger att man tidigare inte gjort någonting. Tidigare regeringar har också engagerat sig för glasindustrin efter förmåga, med tillgängliga medel. Man kan fråga sig: Varför har statsmakterna varit så intresserade av att så starkt engagera sig i en så liten industri? Jo, det har haft stor regionalpolitisk betydelse, som jag har försökt klargöra. Det har haft kulturell betydelse. Det är ett konstnärligt inslag i denna hantverksmässiga tillverkning som är mycket stort. Den konstnärliga utformningen har betytt mycket för konkurrenskraften hos glasbruken. Det visar sig – om vi ser på glasbruken historiskt – att de företag som haft en marknadsinriktad konstnärlig produktion att sälja har det gått bra för. De företag som haft ett sämre konstnärligt utförande på sina produkter har haft det besvärligare.

Branschen får nu enligt vårt sätt att se inte bli mindre. Vi menar att vi skall leva upp till riksdagens tidigare fattade beslut om storleken på glasindustrin. Om den blir mindre kommer allt intresse från konstnärer, från unga engagerade människor att ta jobb inom denna industri att bortfalla, och den kommer av det skälet att dö. Man skall inte tro att detta fina hantverk, som kräver lång utbildningstid, fascinerar människor om de vet att de inte har någon framtid inom yrket.

Det är viktigt att vi bygger ut produktionstekniken, att vi åstadkommer en sådan utveckling av produkterna att de går att sälja på marknaden. Det är viktigt att man får stöd till samordnad marknadsföring. Och det är mycket viktigt att de olika företagen lägger ned allt arbete på att konkurrera med

andra länders glastillverkare och kanske inte riktigt lika mycket på att konkurrera med grannen i den andra kommunen. Vi har nog haft litet av den tendensen.

SIND:s rapporter är litet mötsägelsefulla. Man säger att exportbearbetningen har varit osystematisk – det gäller speciellt på närmarknaderna i Västtyskland, Storbritannien och Frankrike – och därför finns här ingen marknad för framtiden. Jag tycker det är fel av SIND att dra den slutsatsen. Om vi gör en systematisk satsning på marknadsföringen, borde vi i stället kunna öppna dessa marknader för försäljning från våra länder. Här borde finnas marknader som med riktigt insatta marknadsföringsåtgärder skulle kunna skapa sysselsättningsstillfällena för de svenska glasbruken.

Här har tidigare talats om förhållandet mellan de stora glasbruken och de små glasbruken. Flera av de mindre företagen har gått upp i stora koncerner. De stora bolagen har köpt upp glasbruken. De har blivit kapitalstarkare av detta förhållande. Förhoppningsvis kan man öka investeringarna i företagen och på det sättet se till att de överlever. Jag tror inte man skall betona någon motsättning mellan de stora företagen och de mindre inom glasindustrin, lika litet som inom andra industrier. Både de stora företagen och de små företagen behövs. Det är mycket viktigt att vi accepterar detta förhållande. Men det negativa är att beslutsfattarna nu har hamnat så långt från produktionen vid glasbruken, så långt ifrån de arbetare och tjänstemän som arbetar i glasbruken. Det är man inte van vid på glasbruksorterna. Man är van vid att kunna gå direkt till chefen och diskutera frågorna. Det här problemet med avståndet mellan beslutsfattare och anställda borde man med litet god vilja kunna lösa såväl inom glasindustrin som inom andra företagsgrupper.

Vad som är typiskt för glasindustrin är att de som arbetar inom industrin, arbetare, tjänstemän och också företagare, är mycket stolta över sitt hantverk. Det börjar numera försvinna mer och mer inom industrin. Men glasarbetare och glasbrukstjänstemän i glasbruksorterna är stolta över sitt jobb, de ser sig som en del av den konstnärliga produktion som de framställer. De har ett mycket starkt engagemang för sitt yrke, för sitt eget glasbruk, för sitt hantverk och för den ort de lever i.

Det här återspeglas, som Lena Öhrsvik har påpekat, i en rad aktiviteter. Jag vill bara säga att man i Kronobergs och Kalmar län haft en rad studiecirklar, där man på ett mycket realistiskt sätt satt sig in i vad som egentligen hänt på arbetsplatsen, hur man skulle kunna förhindra en utveckling där framtiden ser litet mörk ut, vad man skall göra för att rädda sysselsättningen i orterna, för att kunna sälja produktionen och kunna få en skaplig lönsamhet i investeringarna och goda löner i företagen.

Det här har man gjort i studiecirklar och samrådsgrupper, och man har gått mycket ambitiöst till väga. Dessa arbetsgrupper har lämnat en rapport, och en av dem har jag med mig – Glasriket, människan, miljön och framtiden – en rapport som skall ligga till grund för arbetarrörelsens eget näringspolitiska program i Kronobergs län. Vi har många sådana rapporter från andra glasindustrier också. Det är alltså ett omfattande arbete som visar att

glasbruksandan verkligen finns kvar. Det är någonting vi skall vara mycket glada för – under sådana förhållanden kan vi nog behålla det "glasrike" vi alla gärna vill ha.

Det är väldigt viktigt att man i det arbetet tar till vara de anställdas kunskaper och deras stora engagemang för sitt arbete. Jag tror att man också skall vara öppen för olika ägarformer. Vi har sett under senare år att det är framgångsrikt att löntagarna engagerar sig i företagen och att de startar egna företag. Jag tycker att samhället bör ställa upp och hjälpa till på allt sätt för att stödja en sådan förändring av ägarstrukturen inom glasindustrin.

Glasforskningsinstitutet är mycket viktigt. Jag vill uttala den förhoppningen att det som står i utskottsbetänkandet om tillförande av medel till Glasforskningsinstitutet också blir verklighet. Om vi inte har en forskning och utveckling på detta område får vi det svårt att klara konkurrensen med andra länder. Men jag vill också understryka att det är mycket viktigt att den verksamhet som bedrivs vid Glasforskningsinstitutet verkligen kommer de olika glasbruken till del och att de kan utnyttja forskningsrörelsen i produktion och för ökat resultat på världsmarknaden.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna och det särskilda yrkande som Birgitta Johansson har framställt.

I detta anförande instämde Ulla Johansson och Lars Hedfors (båda s).

Anf. 35 ERIK HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Jag är övertygad om att alla som har deltagit i debatten har ett gemensamt, nämligen en önskan att vi på olika sätt skall försöka förstärka och bevara den manuella glasindustrin i Sverige.

Man har angett olika målsättningar, inte bara när det gäller glasbranschen utan också i fråga om andra branscher. I många fall håller inte målsättningen. Man måste revidera den, man måste vara realistisk. Jag tror också att vi måste vara det, hur smärtsamt det än kan vara. Däremot är det viktigt att vi på olika sätt försöker att aktivera och förstärka den svenska glashanteringens.

Jag anser att de förslag som vi nu skall ta ställning till är ett bevis för god vilja inom regeringen att försöka göra läget gynnsammare för det svenska glaset. Branschfrämjande åtgärder, exportfrämjande åtgärder, konsultbidrag, stöd till designverksamhet, utbildningsstöd, avskrivningslån, bättre produktionsteknik, särskilda garantier för ökad exportaktivitet – allt detta främjar ju den manuella glashanteringens. Därför bör vi vara överens om att förslaget som sådant är synnerligen positivt. Jag tycker att man från regeringens sida har gjort en verkligt god insats för att trygga en överlevnad och en fortsatt framtid för för svensk glasindustri.

Allra sist: Man kan vara optimistisk beträffande det svenska glaset, därför att i Småland – det nämnde bl. a. Kjell Nilsson – har vi en god och kvalificerad arbetarstam. Vi har hängivna företagsledare som kämpar hårt. Över huvud taget har vi folk som vill slå vakt om den här hanteringen. Även

om den inte betyder särskilt mycket för vår handelsbalans i miljoner kronor räknat, så betyder den trots allt väldigt mycket när det gäller att göra PR för Sverige och för svenska produkter.

Jag brukar säga – och det har jag framhållit många gånger från denna talarstol – att det svenska glaset, som amerikanarna kallar Swedish crystal, inte innebär så mycket i kronor räknat, men att det betyder en god reklam för Sverige och att det banar vägen så att vi i Sverige kan sälja – exportera – kapitalvaror. Därför bör *alla* ha intresse av att denna hantering får fortsätta. I det avseendet bör vi alla vara överens.

Nr 135

Fredagen den
8 maj 1981

Glasindustrin

Mom. 1 (avslag på propositionen)

I en förberedande votering biträdades det av Birgitta Johansson under överläggningen framställda yrkandet med 138 röster mot 14 för motion 1946 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 150 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 152 röster mot 149 för det av Birgitta Johansson under överläggningen framställda yrkandet. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 3 (lån för alternativa sysselsättningsprojekt)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 149 för reservation 1 av Ingvar Svanberg m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 4 (kulturanslag till glasindustrin)

Utskottets hemställan bifölls med 287 röster mot 14 för motion 1946 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 5 (importskydd)

Reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl., som ställdes mot motion 1946 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, antogs till kontraposition.

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 149 för reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 6 (för flera företag gemensamt exportföretag)

Utskottets hemställan bifölls med 286 röster mot 14 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1946 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 10 (utbildning för manuell glasindustri)

Utskottets hemställan bifölls med 285 röster mot 14 för motion 1946 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 11 (löntagarägda företag)

Utskottets hemställan bifölls med 286 röster mot 14 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1946 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

*Om jordbruks-
arrendators besitt-
ningskydd vid
fastighetsreglering*

Mom. 13 (sambälleligt övertagande av vissa tillgångar inom glasindustrin)

Utskottets hemställan bifölls med 286 röster mot 14 för motion 1946 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 15 (Emmaboda Glasbruk AB)

Utskottets hemställan bifölls med 284 röster mot 16 för motion 1946 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 16 (utredningsarbetet på emballageglasområdet)

Utskottets hemställan bifölls med 153 röster mot 147 för reservation 3 av Ingvar Svanberg m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

5 § Föredrogs

Kulturutskottets betänkande

1980/81:27 om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 (prop. 1980/81:125)

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1980/81:24 om ändring i lagen om kontant arbetsmarknadsstöd (prop. 1980/81:162)

Vad utskotten hemställt bifölls.

6 § Svar på interpellation 1980/81:131 om jordbruksarrendators besittningsskydd vid fastighetsreglering

Anf. 36 Justitieministern CARL AXEL PETRI:

Herr talman! Ivan Svanström har frågat justitieministern om det är lämpligt att jordbruksarrendatorers besittningsskydd kan bringas att upphöra vid fastighetsreglering samt om justitieministern är beredd att vidta åtgärder för att stärka jordbruksarrendatorns besittningsskydd vid fastighetsreglering.

Genom fastighetsreglering ombildas bestående fastigheter. Fastigheter kan också delas, vilket i så fall sker genom avstyckning eller klyvning.

En avtalad rättighet, t. ex. ett jordbruksarrende, gäller inte längre i mark som genom en fastighetsreglering frångår den fastighet där rättigheten har upplåtits. Verkan av en fastighetsreglering är i detta hänseende jämställd med expropriation och inlösen. Om däremot den belastade fastigheten delas så gäller i princip rättigheten i var och en av de nya fastigheterna.

I likhet med vad som gäller beträffande övriga fastighetsbildningsåtgärder så måste en fastighetsreglering uppfylla de allmänna lämplighetsvillkoren i 3

kap. fastighetsbildningslagen (1970:988) för att få äga rum. En fastighetsreglering kan ske t. ex. för att man skall få till stånd en mera ändamålsenlig indelning i brukningsenheter eller för att bringa fastighetsindelningen i överensstämmelse med en fastställd detaljplan.

En jordbruksarrendator har enligt jordabalkens regler inte rätt till förlängning av arrendet om jordägaren gör sannolikt att arrendestället skall användas i enlighet med en fastställd detaljplan. Även det fallet att arrendestället behövs för en mera ändamålsenlig indelning i brukningsenheter kan leda till att förlängning av arrendet inte kommer till stånd.

Skillnaden mellan de ifrågavarande regelsystemen är främst den att en fastighetsreglering kan leda till att arrendatorn får lämna arrendestället före arrendetidens utgång. Därvid har dock arrendatorn rätt till ersättning för skada. Fastighetsbildningsmyndigheten kan vidare i viss mån beakta en arrendators intressen, när den bestämmer den tidpunkt vid vilken tillträde skall ske.

Vid remissbehandlingen av en inom justitiedepartementet upprättad promemoria (Ds Ju 1977:12), Uppföljande översyn av fastighetsbildningslagstiftningen, kritiserades det förhållandet att det inte var möjligt för förrättningsmannen att förordna att en avtalad rättighet efter en fastighetsreglering alltjämt skulle gälla i den överförda marken. Även fastighetsbildningslagens ersättningsregler kritiserades av remissinstanserna.

De berörda frågorna utreds nu av fastighetsbildningsutredningen. Jag anser mig inte böra ta ställning till om det behövs lagstiftningsåtgärder för att stärka jordbruksarrendatorers besittningsskydd vid fastighetsreglering innan utredningen har redovisat sitt ställningstagande.

Anf. 37 IVAN SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Petri för svaret på min interpellation. Inom parentes vill jag säga att man får vara lycklig över att det finns något statsråd kvar i regeringen som kan svara.

I svaret bekräftas att en arrendators besittningsskydd kan äventyras vid en fastighetsreglering. Den skadeståndsrättsliga ersättningen uppväger på intet sätt den uppenbara nackdelen för en arrendator att kunna tvingas lämna arrendestället före arrendetidens utgång. Ytterst betänkligt synes det vara att det i varje fall teoretiskt kan arrangeras en fastighetsreglering som har till syfte att undanröja det besittningsskydd som arrendelagstiftningen ger arrendatorn.

Jag har bl. a. mot den bakgrunden frågat justitieministern om han anser att det är lämpligt att jordbruksarrendatorns besittningsskydd kan bringas att upphöra vid en fastighetsreglering. Tyvärr är statsrådet inte beredd att nu svara på den frågan. Jag hade gärna sett ett mera positivt och spontant svar på min fråga. Jag finner det för min del vara självklart att man måste kunna undanröja möjligheten att kringgå besittningsskyddet genom att gå till väga på ett sätt som lagstiftaren aldrig hade tänkt sig.

Statsrådet hänvisar till fastighetsbildningsutredningen. Jag tillhör själv denna kommitté, men jag har inte kunnat utläsa av direktiven att den i min

Nr 135

Fredagen den
8 maj 1981

---

*Om jordbruks-
arrendators besitt-
ningsskydd vid
fastighetsreglering*

*Om jordbruks-
arrendators besitt-
ningsskydd vid
fastighetsreglering*

interpellation aktualiserade frågan skall behandlas av utredningen. Genom justitieministerns svar får det emellertid nu anses vara fastlagt att så är fallet. Jag får väl därför se till att bevaka frågan i det vidare arbetet i utredningen.

Den tänkbara uppmärksamhet som denna interpellation kan åstadkomma hos jordägare, arrendatorer och myndigheter hoppas jag också kan komma att skärpa vaksamheten mot eventuellt missbruk av nu gällande bestämmelser.

Jag vill till sist fråga statsrådet Petri om regeringen är beredd att i administrativ ordning, i väntan på det kommande förslaget från utredningen, öka informationen genom vederbörande myndigheter i syfte att jordbruk-sarrendatorer i förekommande fall skall kunna bevaka sin rätt.

Herr talman! Med det anförda ber jag än en gång att få tacka för svaret på min interpellation.

Anf. 38 Justitieministern CARL AXEL PETRI:

Herr talman! Av mitt svar framgår att frågeställningen inte är så enkel. Att helt låta arrenderätten gälla även vid fastighetsreglering är komplicerat och kunde hindra en ändamålsenlig planering av samhället. Men jag erkänner, som jag sade, att detta är ett problem, och jag är glad över att frågan nu kommer att tas upp av fastighetsbildningsutredningen.

Jag vill understryka att arrendatorn inte är rättslös f. n. Hans rätt skall beaktas vid förrättningen. Och jag tycker det är viktigt att arrendatorerna får bättre upplysning på det här området – där håller jag gärna med Ivan Svanström. Jag tror att den bästa vägen för det är att deras egna organisationer sprider upplysning. Jag tror faktiskt det är mer effektivt än om myndigheterna vidtar åtgärder – de vet redan om detta och skickar ut underrättelser. Problemet gäller att arrendatorerna verkligen skall uppmärksamma de kallelser som de får och framställa krav om att få sin rätt.

Anf. 39 IVAN SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Jag är medveten om att det i fråga om fastighetsreglering kan föreligga vissa situationer då besittningsskydd för en arrendator kan komma att utgöra ett hinder för en lämplig förändring av en fastighet. Men jag noterar med tillfredsställelse att justitieministern påpekar att jordbruksarrendatorerna inte är rättslösa.

Eftersom jag redan i interpellationen har anfört att jag känner till vissa konkreta fall då jordbruksarrendatorer inte kunnat bevaka sin rätt på ett rimligt sätt, vill jag fästa stort avseende vid vår gemensamma förhoppning att informationen till arrendatorerna skall kunna förbättras. Jag känner väl till att myndigheterna formellt är skyldiga att underrätta en arrendator om hans rättigheter. Jag tror också att så sker. Jag är därför klar över att det kan vara angeläget även för jordbrukets eller motsvarande organisationer att bevaka informationssidan. Men jag tror också – och det var därför jag ställde frågan – att det kan vara angeläget att fastighetsbildningsmyndigheterna lägger manken till för att på olika sätt informera dem som är berörda –

jordbruksarrendatorerna framstår ibland inte som de mest angelägna att informera.

Men vi skall gärna hjälpa till från vår sida, och till dess att kommande förslag från vår utredning förhoppningsvis skall kunna leda till förändringar i lagstiftningen på detta område får vi väl nöja oss med att försöka öka informationen.

7 § På hemställan av tredje vice talmannen beslöt kammaren kl. 12.16 att ajournera sina förhandlingar till kl. 14.00, då de till dagens bordläggning anmälda utskottsbetänkandena väntades föreligga.

8 § Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00 under ledning av andre vice talmannen.

9 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1980/81:193 om vissa ändringar i kapitalbeskattningen

1980/81:198 om reglering av priserna på fisk, m. m.

1980/81:200 om olympiska vinterspel i Sverige år 1988

1980/81:202 om stimulansåtgärder inom bostadssektorn

10 § Anmäldes och bordlades

Finansutskottets betänkanden

1980/81:27 om verkställd granskning av riksbankens förvaltning år 1980 samt förslag om disposition av riksbankens vinst (redog. 1980/81:9 och 1980/81:11)

1980/81:28 om verkställd granskning av riksgäldskontorets förvaltning (redog. 1980/81:10 och 1980/81:12)

1980/81:29 om anslag för budgetåret 1981/82 till riksgäldskontoret (prop. 1980/81:100 och förs. 1980/81:20)

1980/81:32 om anslag på tilläggsbudget III inom ekonomidepartementets verksamhetsområde (prop. 1980/81:125)

1980/81:33 om anslag på tilläggsbudget III inom budgetdepartementets verksamhetsområde

1980/81:34 om allmän beredskapsbudget för budgetåret 1981/82 (prop. 1980/81:140)

1980/81:35 om fortsatt valutareglering (prop. 1980/81:163)

1980/81:36 om villkoren för lönsparande på vinstsparkonto (prop. 1980/81:167)

Skatteutskottets betänkanden

1980/81:51 om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 (prop. 1980/81:125)

1980/81:52 om vissa förslag på tullområdet (prop. 1980/81:159)

1980/81:53 om ömsesidigt nordiskt biståndsavtal i tullfrågor (prop. 1980/81:169)

- 1980/81:55 om rätt till avdrag vid inkomsttaxeringen för s. k. allmänna skadestånd enligt arbetsrättsliga lagar
1980/81:56 om enhetliga skatteregler för barnpension m. m.

Justitieutskottets betänkanden

- 1980/81:33 om anslag till polisväsendet m. m. (prop. 1980/81:100)
1980/81:34 om mellankommunala skatterätten (prop. 1980/81:143)

Lagutskottets betänkanden

- 1980/81:13 om skadeståndsansvaret för omhänderthavd egendom
1980/81:18 om internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar
1980/81:19 om begränsning av redares skadeståndsansvar
1980/81:20 om nya namnregler
1980/81:21 om lagstiftningen rörande onykterhet i trafik till sjöss
1980/81:22 om försäkringsvillkor för diabetiker

Utrikesutskottets betänkande

- 1980/81:24 om vapenexport

Försvarsutskottets betänkanden

- 1980/81:22 om planering och anslag för civilförsvaret (prop. 1980/81:100 och 1980/81:124)
1980/81:23 om planeringssystemet inom civilförsvaret (förs. 1980/81:17)
1980/81:24 om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 såvitt avser försvarsdepartementets verksamhetsområde (prop. 1980/81:125)
1980/81:25 om tandvård i fred för värnpliktiga m. fl. (prop. 1980/81:160)

Socialutskottets betänkanden

- 1980/81:32 om vissa arbetstidsfrågor m. m.
1980/81:33 om åtgärder mot prostitutionen

Kulturutskottets betänkanden

- 1980/81:25 om anslag till ungdoms- och nykterhetsorganisationer (prop. 1980/81:100)
1980/81:26 om anslag till kulturändamål och internationellt-kulturellt samarbete (prop. 1980/81:100)
1980/81:29 med anledning av förnyad behandling såvitt gäller anslaget Stöd till idrotten (prop. 1980/81:100)
1980/81:30 om vissa anslag ur kyrkofonden, m. m. (prop. 1980/81:174)

Utbildningsutskottets betänkanden

- 1980/81:24 om anslag till utbildning för undervisningsyrken samt kultur- och informationsyrken, m. m. (prop. 1980/81:100)
1980/81:25 om anslag till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet, m. m. (prop. 1980/81:100)

- 1980/81:26 om anslag till vissa inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde gemensamma ändamål (prop. 1980/81:100)
- 1980/81:27 om gymnasial utbildning för döva och gravt hörselskadade (prop. 1980/81:123)
- 1980/81:28 om verkställd granskning av Stiftelsen Riksbankens jubileumsfonds verksamhet och förvaltning under år 1980 (redog. 1980/81:14 och 1980/81:15)

Trafikutskottets betänkanden

- 1980/81:27 om Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut m. m. (prop. 1980/81:149)
- 1980/81:30 om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 såvitt avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde (prop. 1980/81:125)

Jordbruksutskottets betänkanden

- 1980/81:27 om översyn av skogs- och jordbruksforskningen (prop. 1980/81:129)
- 1980/81:28 om jakt- och viltvård
- 1980/81:30 om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 i vad avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde (prop. 1980/81:125)
- 1980/81:31 om godkännande av avtal mellan Sverige och Finland angående handeln med jordbruksvaror (prop. 1980/81:156)
- 1980/81:32 om godkännande av avtal mellan Sverige och Norge angående handeln med jordbruksvaror (prop. 1980/81:157)

Näringsutskottets betänkanden

- 1980/81:43 om mineralpolitik (prop. 1980/81:100 och 1980/81:130)
- 1980/81:48 om vissa företag inom Statsföretagsgruppen (prop. 1980/81:128)
- 1980/81:53 om ändring i fondkommissionslagen (prop. 1980/81:155)
- 1980/81:55 om överlåtelse till Industrifonden av avtal om stöd till den svenska flygindustrin (prop. 1980/81:151)
- 1980/81:56 om allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses årsredovisning (skriv. 1980/81:173)

Civilutskottets betänkanden

- 1980/81:32 om användning av anslaget till Länsstyrelserna för statsbidrag till kostnader för medborgarvittnen
- 1980/81:33 om ändring i byggnadsstadgan (prop. 1980/81:99)

Nr 135

Fredagen den
8 maj 1981

---

*Meddelande om
fråga*

11 § Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 8 maj

1980/81:402 av *Karl-Gustaf Mathsson* (s) till industriministern om sysselsättningen i Norbergs kommun:

Med anledning av industriministerns utfästelser att medverka till framskandet av ersättningssysselsättning i Norbergs kommun efter nedläggningen av Spännarhyttan och mot bakgrund av den osäkerhet som i dag synes råda betr. ASEA:s möjligheter att motsvara sina utfästelser, framställes följande fråga:

Vad har ASEA i samarbete med industriministern hittills åstadkommit när det gäller nya arbetstillfällen i Norberg och vilka åtgärder ämnar industriministern nu vidtaga för att gjorda utfästelser om ersättningsarbeten skall uppfyllas?

12 § Kammaren åtskildes kl. 14.01.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert